

Stockholms
stad

Genomlysning av Östermalms stadsdelsnämnds fritidsverksamheter för unga 2021

Innehåll

1. Bakgrund.....	2
2. Syfte.....	2
3. Metod.....	3
4. Beskrivning av nämndens fritidsverksamheter för unga	3
4.1 Humlanhuset	3
4.2 Hjorthagens ungdomsgård	7
5. Stockholmsenkäten	9
6. Stockholms stads utredning av fritids- och ungdomsgårdar ..	12
En meningsfull fritid för alla stadens unga	12
Stadens organisering av fritidsverksamheten.....	13
Gemensamt uppdrag och mål	14
7. Analys.....	19
7.1 Enkätundersökningar.....	19
7.2 Uppföljning av resultat mot bakgrund av 2019 års översyn.....	29
8. Slutsatser och förslag.....	34
Förslag för ett attraktivt aktivitetsutbud	34
Förslag för att nå en mer jämställd verksamhet	36
Förslag för att nå fler prioriterade målgrupper	36
Förslag för ökad delaktighet och inflytande	36
Förslag för stärkt verksamhetsuppföljning	37
Förslag för trygghetsskapande arbete	37
Förslag för lokaler och ökat samutnyttjande	38
9. Avslutande reflektioner	38

1. Bakgrund

I stadsdelsnämndens verksamhetsplan 2021 är en målsättning att det på Östermalm ska finnas ett attraktivt kultur- och fritidsutbud som är tillgängligt för alla. Ambitionen är bland annat att besökare i nämndens fritidsverksamheter för unga har tillgång till ett varierat utbud av aktiviteter som upplevs som meningsfulla, jämställda, trygga och tillgängliga av besökarna.

Nämnden har en egen fritidsverksamhet för unga, Humlanhuset. Därtill finansierar nämnden genom föreningsstöd Hjorthagens ungdomsgård, som drivs av en ideell förening. För att bättre kunna tillgodose att nämndens fritidsutbud möter målgruppens behov och levnadsmönster, gav nämnden förvaltningen i uppdrag att under 2021 göra en genomlysning av båda verksamheterna, avseende besöksgruppens sammansättning, hur väl utbudet av aktiviteter möter efterfrågan och om det är något ungdomarna anser saknas i nuvarande verksamhet.

Genomlysningen utgår från den översyn som genomfördes av förvaltningen 2019 då det övergripande syftet till stor del var detsamma. Denna översyn utmynnade i en rad förslag för hur nämndens fritidsverksamheter kunde utvecklas för att i ökad utsträckning anpassas efter ungas levnadsmönster och behov. Förslag på åtgärder som togs fram var bland annat förändrat verksamhetsinnehåll, hur verksamheterna kunde göras kända för fler unga inom olika målgrupper samt hur verksamhetslokalerna bättre kunde samutnyttjas med andra verksamheter. Åtgärdsförslagen har i hög grad varit relevanta att följa upp i relation till genomlysningens intentioner om att kartlägga utbudet av fritidsaktiviteter och utreda hur väl detta utbud motsvarar ungas efterfrågan och behov.

Genomlysningen har genomförts i dialog med kulturförvaltningen som under året haft ett samordningsuppdrag gällande verksamhetsområdet barn, kultur och fritid. Uppdraget har bland annat omfattat en utredning¹ av stadens fritidsverksamheter för unga, vilken ligger till grund för de jämförelser som görs av Östermalms fritidsverksamheter i relation till övriga staden.

2. Syfte

Genomlysningen ska utreda hur väl utbudet av aktiviteter vid fritidsverksamheterna på Östermalm möter ungdomarnas efterfrågan och behov. En utgångspunkt för utredningen är att kartlägga i vilken omfattning de ungdomar som redan idag besöker nämndens fritidsverksamheter upplever aktiviteterna som erbjuds som meningsfulla, trygga, jämställda och tillgängliga. Genomlysningen syftar även till att utreda vilka eventuella åtgärder som kan bli aktuella för att möta ungdomars behov av fritidsverksamhet i stadsdelen. Syftet är också att se över Östermalms utbud av fritidsverksamhet i relation till övriga staden. Detta för att kartlägga hur väl verksamheten och dess innehåll möter stadens intentioner.

¹ Utredning av Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar - Nulägesanalys av 13 stadsdelsförvaltningars utbud samt åtgärdsförslag för bättre måluppfyllelse, 2021

3. Metod

Inom ramen för genomlysningen har förvaltningen genomfört intervjuer med representanter för Humlanhuset och Hjorthagens ungdomsgård.

Förvaltningen har även genomfört enkätundersökningar, en riktad till skolungdomar årskurs sju till nio som har fått svara på frågor om fritidsgårdarna på Östermalm. Förvaltningen har också genomfört enkätundersökningar på Humlanhuset och Hjorthagens ungdomsgård där besökarna fått svara på frågor om aktivitetsutbudet och om sin upplevelse av fritidsgårdarna i förhållande till målsättningen om en meningsfull, jämställd, trygg och tillgänglig verksamhet. Stadsdelsnämndens ungdomsråd har involverats i framtagandet av enkäterna.

Genomlysningen omfattar även dokumentstudier som underlag för en jämförelse mot övriga fritidsverksamheter för unga i staden. Dokument som förvaltningen beaktat och som ligger till grund för analysen är förvaltningens egen rapport *Översyn av nämndens fritidsverksamheter för unga, 2019*, Stockholm stads rapport *Utredning av Stockholms stads fritids- och ungdomsgårdar - Nulägesanalys av 13 stadsdelsförvaltningars utbud samt åtgärdsförslag för bättre måluppfyllelse, 2021*, *Stockholmsenkäten 2020* samt rapporten *Jämställd och jämlik! Hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar* från Kommissionen för ett hållbart Stockholm (2017).

4. Beskrivning av nämndens fritidsverksamheter för unga

I detta avsnitt beskrivs de fritidsverksamheter för unga som nämnden driver och/eller finansierar.

4.1 Humlanhuset

Humlanhuset är organiserat inom socialtjänstavdelningens preventionsenhet, vilket också fältassistenter, ungdomsmottagningen, preventionssamordnare, skolsociologer och feriejobbshandläggare är. Humlanhusets ungdomsgård är en fritidsverksamhet som riktar sig till ungdomar i åldern 13-19 år. Verksamheten ligger i Humlegårdens nordvästra del intill Englebrectsgatan och har öppet fem dagar i veckan, tisdag till lördag klockan 13-21. Verksamhetens budgeterade bemanning är fyra tillsvidareanställningar på heltid. Under 2020 och 2021 har personalen utökats med en visstidsanställd på heltid under april-oktober, vilket är den period då ungdomsparken nyttjas som mest. Verksamheten är sedan 2019 HBTQI-diplomerad via Stockholms stad. Sedan hösten 2021 är verksamheten även funktisdiplomerad via Region Stockholm².

² Under 2021 funktisdiplomerades preventionsenhetens ungdomsmottagning genom Region Stockholm. För att öka likriktningen inom preventionsenheten har Humlanhusets personalgrupp genomgått samma diplomerings som ungdomsmottagningen.

Besökare

Personalen för statistik över antal besök i verksamheten varje kväll. De flesta besökarna är enligt personalen återkommande och i åldrarna 14-17 år. Flest ungdomar besöker Humlanhuset på helgen.

Besök Humlanhuset						
År	Antal dagar öppet	Antal besök FLICKOR	Antal besök POJKAR	Totalt antal besök	Andel besök FLICKOR	Andel besök POJKAR
2019	79	383	1155	1538	25 %	75 %
2020	70	1063	3489	4552	23 %	77 %
2021	78	1388	3588	4976	28 %	72 %

Tabell: Besök Humlanhuset, maj- augusti 2019- 2021³

Under 2021 har Humlanhuset under perioden maj - augusti haft öppet 78 dagar med totalt 4976 besök⁴, varav 72 % killar och 28 % tjejer. Mellan åren 2019 och 2020 tredubblades antalet besök, från ungefär 1500 till strax över 4500. Under 2021 ökade antalet besök med ytterligare cirka 10 %. Ökningen beror framförallt på övertagandet av ungdomsparken som lockat ett stort antal nya besökare under sommaren. Humlanhuset har sedan 2019 gått från att i genomsnitt ta emot cirka 20 besök till att ta emot cirka 60 besök per dag. Tre av fyra besök görs av killar, en siffra som ligger hyfsat konstant sedan 2019, även efter övertagandet av ungdomsparken.

Ekonomi

Den totala kostnaden för att driva Humlanhuset 2021 är enligt budget 2,7 mnkr. De största utgifterna är personalkostnader (löner, personalförsäkringar med mera), och lokalkostnader såsom hyra och drift (el, städning med mera).

Verksamhetens innehåll

Ungdomarna som besöker Humlanhuset har möjlighet att kostnadsfritt nyttja verksamhetens många olika funktioner och möjligheter till aktivitet. Det finns möjlighet att prova på olika aktiviteter så som att sy, göra screentryck, snickra, meka, spela spel, pingis, biljard eller bara hänga.

På entréplan finns ett kök med tillhörande café-del där fika och lättare mat finns till försäljning, samt soffor, stolar och bord att sitta vid. På detta plan finns även ett rum med en projektor och sittplatser där möjlighet finns till att exempelvis titta på film eller spela tv-spel. I samma rum finns även datorer som används för datorspel. Under 2021 har lokalerna i entréplan tillgänglighetsanpassats för att öka möjligheten för ungdomar med fysisk funktionsnedsättning att delta i verksamheten. En ramp och en dörröppnare har installerats för att det ska vara möjligt att ta sig in i lokalen med rullstol. Inomhusmiljön har öppnats upp för att det ska vara enklare att ta sig fram med rullstol i lokalen. För att öka tillgängligheten ytterligare har Humlanhuset även utrustats med ett nytt öppet kök under 2021.

³ Verksamheten mäter besöksstatistiken i tre perioder (januari- april, maj-augusti och september-december). För åren 2019-2021 saknas besöksstatistik för olika mätperioder olika år. För att få en jämförelse av likvärdiga perioder över åren blir därför endast besöksstatistiken gällande perioden maj-augusti relevant att sammanställa.

⁴ Antal besök redovisar det totala antalet besök under perioden. Det är alltså inte antalet unika individer som räknas utan en och samma ungdom kan ha räknats flera gånger.

I källarplan finns ett dansgolv med tillhörande spegelvägg, en musikstudio med DJ-utrustning samt ett skaparrum med möjlighet att använda screentrycksutrustning. Källarplan nås via trappor från entréplan alternativt via en asfalterad ramp utifrån parken.

Utanför Humlanhuset finns aktivitetsytor som på uppdrag av nämnden rustades upp under 2019. I upprustningen fick bollplanen nytt konstgräs och nya planteringar, sittplatser och ny markbeläggning kom till. En ny pergola och ett nytt utomhusgym anlades också. Därtill förstärktes belysningen kring området och entrén till Humlanhuset tydliggjordes. Upprustningen har möjliggjort att fler aktiviteter har kunnat arrangeras utomhus.

Ungdomsparken

Ungdomsparken ligger precis intill Humlanhuset och består i huvudsak av en skateyta och en basketplan. Ungdomsparken, som tidigare organisatoriskt tillhört förvaltningens förskole- och parkleksavdelning, övergick 2020 till socialtjänstavdelningens preventionsenhet. Inför övergången rustades basketplanen upp, så att den är planare och kan spolas till isbana vintertid. Den har även utrustats med volleybollmål. Förhoppningen var att platsen skulle befolkas mer, även under den mörka årstiden, vilket förväntats bidra till en ökad upplevelse av trygghet i parken. Under hösten 2020 utrustades skateytan med en ny ramp, vilket bidragit till att allt fler ungdomar nu vistas i parken.

Återkommande aktiviteter

Sedan 2021 erbjuder Humlanhuset organiserade aktiviteter fem dagar per vecka. Med organiserade aktiviteter avses vuxenledda aktiviteter som planeras och marknadsförs vecka för vecka. Detta i syfte att skapa ökad förutsägbarhet i verksamheten. Exempel på organiserade aktiviteter är tröjtryck, grillning, kubb, musikquiz eller filmkväll. Vilka aktiviteter som planeras varierar beroende på besökarnas önskemål och intressen, vilket fångas upp i dialogen mellan ungdomar och fritidsledare.

En återkommande aktivitet som varit särskilt populär är lördagsbio, det vill säga att personal följer med, och bekostar, ett biobesök med en grupp ungdomar en lördag i månaden. Ytterligare en populär aktivitet, som varit återkommande i verksamheten sedan flera år tillbaka, är ungdomsträningen. Den är ett samarbete mellan preventionsenheten och kickboxningsklubben Kalvhagen-Sthlm i Vasastan där ungdomar tillsammans med en fältassistent erbjudits att träna kickboxning varje måndag. Satsningen görs utifrån Stockholms stads idrottspolitiska program där stadsdelsnämnderna ansvarar för att stimulera till fysisk aktivitet bland ungdomar. Intresset att delta har sedan starten varit stort och en övervägande majoritet av de som deltar är tjejer.

Besök ungdomsträning Kalvhagen-Sthlm						
År	Antal tillfällen	Antal besök FLICKOR	Antal besök POJKAR	Totalt antal besök	Andel besök FLICKOR	Andel besök POJKAR
2021	20	169	50	219	77 %	23 %

Tabell: Besökare ungdomsträning Kalvhagen-Sthlm.

Lili

Tillsammans med fält- och fritidsverksamheten inom Kungsholmens och Norrmalms stadsdelsförvaltningar drivs sedan 2019 ett ”HBTQIA+-häng”⁵ för ungdomar. Hänget kallas för Lili och riktar sig till ungdomar som identifierar sig som annat än CIS-personer⁶ eller har en annan sexuell läggning än heterosexuell. Till en början hade Lili öppet varannan torsdag på Kungsholmen. Sedan 2020 har Lili flyttat in på Humlanhuset och har nu öppet varje måndag, en dag då verksamheten tidigare stått outnyttjad. Lili bemannas av fritidsledarna från Humlanhuset och fältassistenter från samtliga tre stadsdelsförvaltningar. Efter flytten har det kommit fler besökare till Lili och i dagsläget besöks Lili av i snitt 5-7 ungdomar varje vecka. Personalens erfarenhet är att ungdomar som besökt Lili i högre utsträckning även har besökt Humlanhusets ordinarie verksamhet. Vid två tillfällen under somrarna 2020 och 2021 har det arrangerats särskilda ”Lili-event” så som t.ex. grillning och kubbspel. Personalens erfarenhet är att dessa event varit särskilt populära då de lockat det dubbla besöksantalet.

Tre liljor

Sedan våren 2021 har medarbetare från Humlanhuset tillsammans med fält och fritid på Norrmalms stadsdelsförvaltning kunnat erbjuda ”funkis-hänget” Tre Liljor. Tre Liljor riktar sig till ungdomar som har en intellektuell funktionsnedsättning. Verksamheten har öppet varje tisdag i Norrmalms lokaler i Vasastan. Under hösten 2021 har samarbetet breddats till att omfatta även fält- och fritid inom Kungsholmens stadsdelsförvaltning. Inom ramen för samarbetet planeras och bemannas verksamheten av personal från samtliga tre stadsdelsförvaltningar. För att stärka funktisperspektivet ytterligare har Humlanhuset utsett en funkisansvarig fritidsledare som alltid jobbar på Tre Liljor-kvällarna. Den funkisansvariga deltar också i stadens nätverk *Fritid för alla* som leds av Idrottsförvaltningens samordnare för fritid för personer med funktionsnedsättning.

Lovverksamhet

Under skolloven brukar Humlanhusets öppettider förändras för att, utifrån verksamhetens bedömning, bättre anpassa sig till målgruppens behov och levnadsmönster. Verksamheten brukar vara öppen tidigare på dagen och andra typer av aktiviteter brukar erbjudas, t.ex. att kostnadsfritt åka iväg med personal och göra något. Personalens erfarenhet är att aktiviteter som innebär att åka iväg, i högre grad lockar tjejer än vad den ordinarie verksamheten vanligtvis gör. Vidare upplever personalen att lovverksamheten lockar andra besökare än de som vanligtvis brukar besöka Humlanhuset.

Marknadsföring

Sedan 2019 har en medarbetare på Humlanhuset utsetts till kommunikationsansvarig, som har dialog med förvaltningens kommunikatörer gällande marknadsföring av verksamheten.

Humlanhuset marknadsför sig på följande sätt:

- Instagram: @humlanhuset
- Facebook: @Humlanhusetsungdomsgard

⁵ HBTQIA+ är förkortning för homosexuell, bisexuell, trans, queer, intersexuell, asexuell. Plus:et står för andra identiteter och läggningar.

⁶ En CIS-person är en person vars kropp, juridiska kön och könsidentitet hänger ihop enligt normen.

- Finns på stockholm.se: <https://ung.stockholm/hitta-fritidsgard-och-ungdomsgard/fritidsgard-och-ungdomsgard/humlanhuset/> samt <https://ung.stockholm/hitta-fritidsgard-och-ungdomsgard/fritidsgard-och-ungdomsgard/humlegardens-ungdomspark/>
- Särskilda event marknadsförs även via kalendarium på stadens webbplats Ung i Stockholm (<https://ung.stockholm>)
- Fältassistenter informerar om verksamheten vid skolbesök
- Fältassistenter affischerar i skolor

Konsekvenser av Covid-19 pandemin

Till följd av Covid-19 pandemin har Humlanhuset behövt anpassa verksamheten för att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Verksamheten har avstått från marknadsföring vid skolbesök då dessa ställdes in under perioden. Under en period hade verksamheten helt stängts, vilket innebar att tillgängligheten till verksamheten begränsades för ungdomarna. Nedstängningen är något som påskyndat verksamhetens digitala utveckling då fritidsledarna varit tillgängliga i digitalt forum, t.ex. genom att spela online-spel med ungdomarna samt tillhandahålla läxhjälp på nätet. Ytterligare anpassningar som gjorts är att fler aktiviteter arrangerats utomhus.

4.2 Hjorthagens ungdomsgård

Hjorthagens ungdomsgård finns på Skogvaktargatan 11 i Hjorthagen och drivs av en ideell förening. Föreningens målgrupp är barn och ungdomar i åldern 12-16 år. Verksamheten har öppet kvällstid på onsdagar och torsdagar klockan 18-22 samt fredagar klockan 19-23. Personalen består av fyra timanställda, inklusive föreståndare.

Besökare

Personalen för statistik över antal besök i verksamheten varje kväll. De som besöker Hjorthagens ungdomsgård är i genomsnitt 13 år och, enligt personalen, återkommande besökare. Flest ungdomar besöker verksamheten på helgen.

Besök Hjorthagens ungdomsgård						
Ar	Antal dagar öppet	Antal besök FLICKOR	Antal besök POJKAR	Totalt antal besök	Andel besök FLICKOR	Andel besök POJKAR
2019	118	492	643	1135	43 %	57 %
2020	111	633	824	1457	43 %	57 %
2021 (tom augusti)	50	335	366	701	48 %	52 %

Tabell: Besök Hjorthagens ungdomsgård 2019, 2020 och jan – aug 2021⁷

Under 2021 har Hjorthagens ungdomsgård t.o.m. augusti haft öppet 50 dagar⁸ med totalt 701 besök, varav 52 % killar och 48 % tjejer. Mellan åren 2019 och 2020 ökade antalet besök med cirka 28 %. Trots att resultat på årsbasis ännu saknas för 2021 talar underlaget för att verksamheten sedan 2019 gått från att ta emot cirka 9 besök till att ta emot cirka 14 besök i genomsnitt per dag. Könsfördelningen har sedan 2019 varit relativt jämn med en något

⁷ Till skillnad från Humlanhuset mäter Hjorthagens ungdomsgård besöksstatistiken årsvis. För 2021 har genomlysningen tagit del av besöksstatistik tom augusti varför jämförelser av helårsstatistik endast är möjlig för åren 2019-2020.

⁸ Till följd av personalbrist har verksamheten inte kunnat ha öppet alla kvällar som planerat.

övervägande andel killar. En stor del av verksamhetens besökare kommer från Bobergsskolan i Norra Djurgårdsstaden och nya besökare tillkommer därför främst i samband med skolstarten varje år. En möjlig förklaring till det ökade besöksantalet kan därför vara att Bobergsskolan under 2021 utökat sin verksamhet till årskurs sju.

Medlemmar Hjorthagens ungdomsgård					
År	Totalt antal medlemmar	Antal FLICKOR	Antal POJKAR	Andel FLICKOR	Andel POJKAR
2019	88	45	43	51 %	49 %
2020	96	43	53	45 %	55 %
2021 (tom augusti)	102	45	57	44 %	56 %

Tabell: Medlemmar Hjorthagens ungdomsgård 2019, 2020 och jan – aug 2021

Eftersom Hjorthagens ungdomsgård drivs av en ideell förening erbjuds verksamhetens besökare att kostnadsfritt bli medlemmar i föreningen. Medlemsantalet ger en uppfattning om antalet unika besökare som frekventerar verksamheten. Sedan 2019 har föreningens medlemsantal ökat med cirka 16 %, en ökning som enligt personalen förväntas fortsätta i och med att Bobergsskolan planerar att utöka sin verksamhet med ytterligare årskurser de närmsta åren. Även gällande föreningens medlemmar är könsfördelningen jämn, med en något större andel killar.

Ekonomi

Föreningen ansöker sedan 2019 om föreningsstöd från stadsdelsnämnden för att driva verksamheten. Föreningsstödet söks för ett år i taget. 2021 beviljades föreningen 270 000 kronor i verksamhetsstöd för personalkostnader, underhåll, förbrukningsmaterial och administrativa kostnader. Den största delen av verksamhetsstödet går dock till personalkostnader. Föreningen har kostnadsfri tillgång till lokalen som bekostas av nämnden. Lokalen förhyr nämnden i sin tur genom stadens Fastighetskontor. 2021 uppgår lokalhyran till 235 000 kronor.

Verksamhetens innehåll

Ungdomarna som besöker Hjorthagens ungdomsgård har möjlighet att kostnadsfritt nyttja verksamheten. Gården ligger i markplan och utgörs av kök och tillhörande köksö med sittplatser där man kan fika eller äta tillsammans. Vidare finns ett större rum med soffor, biljardbord och flipperspel, ett pingisrum med spegelvägg, ett mörkt rum (black box) där det kan visas film samt ett datorrum med dator- och tv-spel. Det finns också ett rum med scen och musikinstrument. Under 2021 har verksamheten erbjudit aktiviteter såsom filmkvällar, datorspel, pyssel, matlagning, pingis, biljard och grillkvällar utomhus. Intill ungdomsgården finns en skateramp som rustades upp under 2019. Rampen är öppen när ungdomsgården är öppen. Under 2020 har föreningen förbättrat belysningen kring rampen så att den kunnat nyttjas kvällstid även den mörkare delen av året.

Lovverksamhet

Verksamheten är stängd under sommaren men har under övriga lov öppet några timmar extra.

Marknadsföring

Hjorthagens ungdomsgård marknadsför sig på följande sätt:

- Hemsida: www.hjorthagensungdomsgard.wordpress.com

- Facebook: @hjorthagengarden
- Instagram: @hjorthagengarden
- Finns på stockholm.se: <https://ung.stockholm/hitta-fritidsgard-och-ungdomsgard/fritidsgard-och-ungdomsgard/hjorthagens-ungdomsgard/>
- Särskilda event marknadsförs även via kalendarium på stadens webbplats Ung i Stockholm (<https://ung.stockholm>)
- ”Sms-kedja” bland föräldrar
- Skolbesök

Konsekvenser av Covid-19 pandemin

Till följd av Covid-19 pandemin har föreningen anpassat verksamheten för att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer. Besöksantalet begränsades till max 20 personer per kväll för att möjliggöra för besökarna att hålla avstånd. Eftersom besöksantalet begränsats har föreningen också begränsat sin marknadsföring till att i huvudsak omfatta digitala kanaler. Inga marknadsföringsbesök har genomförts i skolor eller fritidsklubbar. Föreningen har också avstått från att arrangera särskilda event som vanligtvis genomförs varje år, så som t.ex. öppet hus, grillkvällar, mello-kvällar och disco. Planerade workshops i dans och självförsvar har också ställts in. Verksamheten har inte heller haft föreläsningsbesök av föreningar som planerat, t.ex. RFSU, Föreningen Drogförebyggare och Maskrosbarn. På grund av personalbrist har verksamheten periodvis haft stängt.

5. Stockholmsenkäten

Stockholmsenkäten genomförs vartannat år i syfte att kartlägga och följa utvecklingen gällande ungdomars levnadsförhållanden. I enkäten får ungdomar i årskurs nio och årskurs två på gymnasiet svara på frågor uppdelade i olika områden, varav ett är ungdomars fritid.

I förvaltningens översyn från 2019 lyfts resultat från Stockholmsenkäten 2018 som utpekar Östermalm som det stadsdelsområde inom Stockholms stad där lägst andel unga uppger att de ofta eller ganska ofta brukar vara på en fritidsgård. Här utmärker sig Östermalm även i förhållande till övriga innerstadsdelar, där en något högre andel ungdomar uppger att de brukar besöka fritidsgårdar. Vidare lyfts att unga på Östermalm, jämfört med stadens genomsnitt, i hög utsträckning deltar i föreningsliv (dvs. deltar i någon form av ledarledd fritidsaktivitet eller träning). I översynen konstateras att barn och unga från socioekonomiskt starkare förhållanden, i större utsträckning deltar i föreningsliv och kulturskola medan barn och unga från socioekonomiskt svagare förhållanden i större utsträckning tenderar att besöka öppna fritidsverksamheter⁹. Mot bakgrund av denna förklaringsmodell speglar resultaten Östermalm som ett av stadens socioekonomiskt starkaste områden.

I Stockholmsenkäten 2020¹⁰ är det 355 ungdomar i årskurs nio (270 st. 2018) och 168 ungdomar i år två på gymnasiet (195 st. 2018) på Östermalm som besvarat enkäten. Att antalet respondenter i årskurs nio ökat samtidigt som antalet respondenter i gymnasiet minskat

⁹ Resultaten är hämtade ur rapporten *Jämlik fritid, bättre framtid – om unga stockholmares fritidsvillkor*, Kommissionen för ett hållbart Stockholm, 2017.

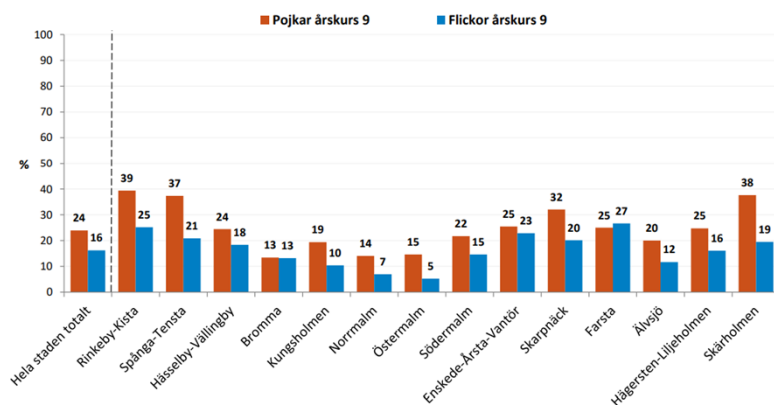
¹⁰ Stockholmsenkätens årsrapport 2020 samt tidigare publicerade temarapporter finns på hemsidan start.stockholm.

i jämförelse med 2018 bidrar till en ökad osäkerhet gällande de resultat som presenteras nedan.

Vad gäller andelen ungdomar som uppgett att de ofta eller ganska ofta brukar vara på en fritidsgård har skillnaderna mellan innerstadelarna jämnats ut i jämförelse med 2018. Detta då en andelsminskning skett inom Kungsholmens och Norrmalms stadsdelar medan en andelsökning skett inom såväl Östermalms som Södermalms stadsdelar. På Östermalm har andelen killar som uppger att de besöker en fritidsgård fördubblats inom båda åldersgrupperna sedan 2018, från 7 % till 15 % i årskurs 9 och från 3 % till 7 % i årskurs två på gymnasiet. Båda grupperna ligger dock fortsatt under stadens genomsnitt på 24 % respektive 15 %. För gruppen tjejer är andelen som uppger att de brukar besöka en fritidsgård fortsatt låg i båda åldersgrupperna och ingen anmärkningsvärd skillnad har skett sedan föregående mätning.

Diagram 1: Andelen elever som brukar vara på fritidsgård eller träffpunkt, årskurs 9.

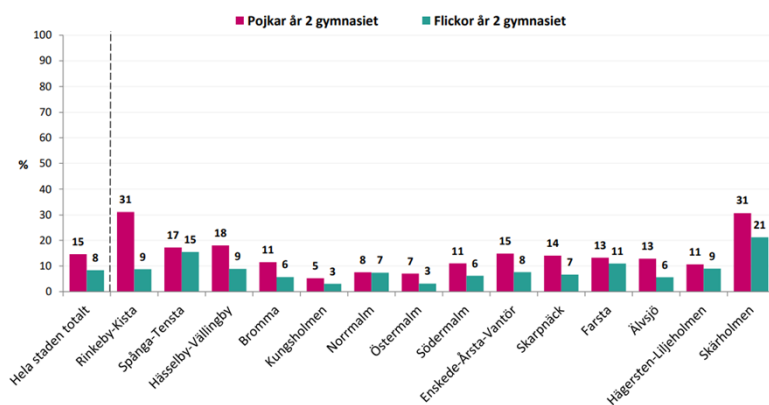
Elever som brukar vara på fritidsgård eller träffpunkt (ofta eller ibland)

Stockholmsenkäten 2020, temarapport – skola, fritid och föräldrar

Diagram 2: Andelen elever som brukar vara på fritidsgård eller träffpunkt, årskurs 2 gymnasiet.

Elever som brukar vara på fritidsgård eller träffpunkt (ofta eller ibland)

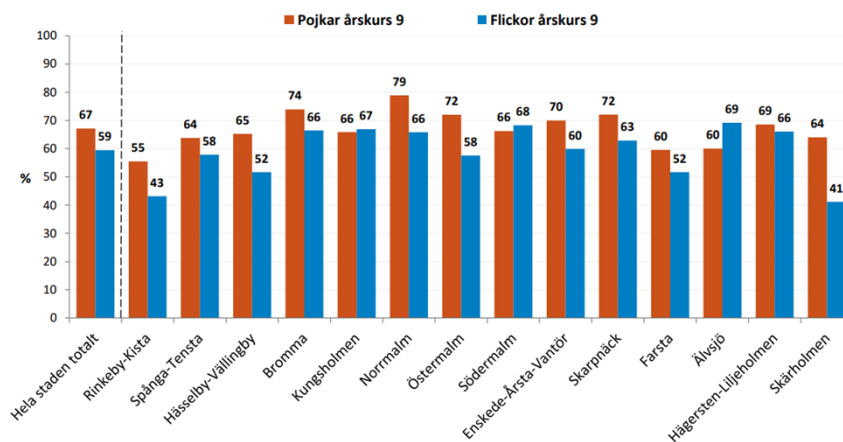

Stockholmsenkäten 2020, temarapport – skola, fritid och föräldrar

Vad gäller andelen ungdomar som uppgett att de deltar i föreningsliv kan en svag ökning noteras inom gruppen gymnasieungdomar. Inom gruppen tjejer i årskurs nio har andelen dock minskat med 10 procentenheter medan gruppen killar i årskurs nio når samma utfall som 2018. I båda åldersgrupperna ligger killarna över stadens genomsnitt medan tjejerna ligger närmare genomsnittet. Ingen anmärkningsvärd skillnad noteras i förhållande till stadens genomsnitt eller till övriga innerstadsdelar inom någon av grupperna. Generellt över staden är det liksom 2018 fler killar än tjejer som uppger att de brukar delta i föreningsliv.

Diagram 3: Andelen elever som brukar delta i föreningsliv, årskurs 9.

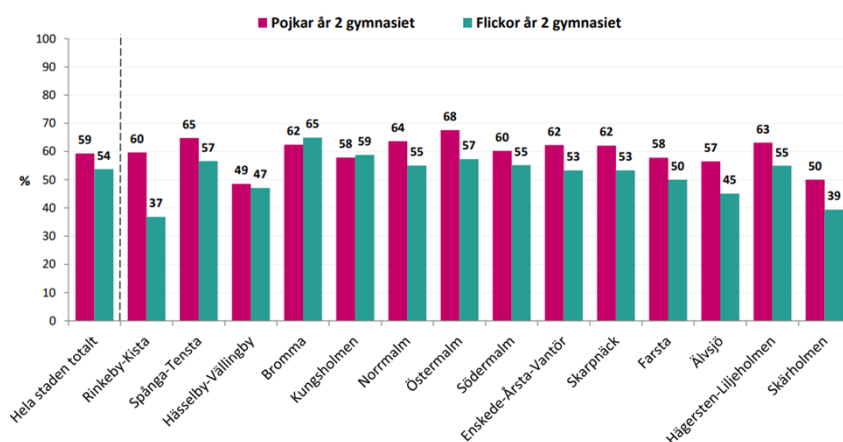
Elever som brukar delta i föreningsliv
(ofta eller ibland)

Stockholmsenkäten 2020, temarapport – skola, fritid och föräldrar

Diagram 4: Andelen elever som brukar delta i föreningsliv, årskurs 2 gymnasiet.

Elever som brukar delta i föreningsliv
(ofta eller ibland)

Stockholmsenkäten 2020, temarapport – skola, fritid och föräldrar

Då Östermalm är en socioekonomiskt stark stadsdel och där unga i hög grad har möjlighet att engagera sig i föreningsliv, kan fortsatt vara en förklaring till att få unga i stadsdelen uppger att de brukar besöka en fritidsverksamhet. Enligt rapporten *Jämställd och jämlik! Hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar* från Kommissionen för ett hållbart Stockholm (2017) minskar dock ungas intresse för fritidsgårdar alltmer. Detta då innehållet som fritidsgårdarna kan erbjuda idag, ur de ungas perspektiv, inte är lika attraktivt som det innehåll idrottsföreningar och kulturskolan erbjuder.

I rapporten lyfts vidare att killar ofta är överrepresenterade inom såväl idrottsföreningar som bland de som besöker fritidsgårdar, vilket återspeglas i resultaten från Stockholmsenkäten. Sedan 2018 har andelen killar på Östermalm som valt att besöka en fritidsgård ökat. Enligt rapporten styrs ungas deltagande i fritidsverksamhet till stor del av vilka aktiviteter som erbjuds där. Rapporten konstaterar att det generellt erbjuds fler aktiviteter som killar är intresserade av. Tjejeers underrepresentation på fritidsgårdarna kan därför i första hand härledas direkt till vilka aktiviteter som erbjuds.

Sammanfattningsvis ger underlaget en uppfattning om hur benägenheten att besöka fritidsgårdar och att engagera sig i föreningsliv ser ut bland unga på Östermalm. Resultatet utgör en bas för den fortsatta analysen av vilka faktorer som påverkar ungdomarnas benägenhet att besöka fritidsgårdarna på Östermalm.

6. Stockholms stads utredning av fritids- och ungdomsgårdar

Från och med 2021 har kulturförvaltningen, enligt uppdrag i kommunfullmäktiges budget, ansvar för samordningen av verksamhetsområdet barn, kultur och fritid. Inom ramen för uppdraget har en utredning av stadens fritids- och ungdomsgårdar¹¹ genomförts i syfte att ge en samlad bild av stadens nuvarande arbete, ge en inblick i de utmaningar som existerar på stadsövergripande nivå och presentera förslag för att stärka den fortsatta utvecklingen. Målsättningen är ett ökat deltagande, mer jämlik tillgång och ett bredare verksamhetsinnehåll. Utredningen är ett led i arbetet att utveckla erbjudandet om en meningsfull fritid till alla stadens unga. Utredningen har utmynnat i ett förnyat uppdrag att ta fram en strategi som presenterar uppdrag och syfte för stadens fritids- och ungdomsgårdar. Nedan presenteras utredningens övergripande resultat, slutsatser och förslag. Inom ramen för genomlysningen lyfts särskilt de resultat som i närtid har störst betydelse för utvecklingen av fritidsverksamheten på Östermalm.

En meningsfull fritid för alla stadens unga

Utredningen lyfter vikten av en meningsfull fritid för alla stadens unga. En av Stockholms stads målsättningar är att ”Alla barn och unga ska ha rätt till en meningsfull fritid och tillgång till trygga och jämställda mötesplatser. Stadens utbud av aktiviteter ska svara mot olika behov hos barn och unga med särskilt fokus på grupper som inte nås av dagens verksamheter”.¹²

¹¹ Begreppet kommer i den fortsatta texten att benämnas fritidsgårdar eller fritidsverksamheter.

¹² Stockholms stads budget 2021, s. 88. Exempel på prioriterade målgrupper att nå inom fritidsverksamheten är tjejeer, unga som identifierar sig inom HBTQIA+, unga med funktionsnedsättning och unga nyanlända.

Utredningen lyfter att fritidsgårdar spelar en viktig roll för att jämna ut villkoren för ungas fritidssituation. Samtidigt visar utredningen att antalet besök på stadens fritidsgårdar är lågt i relation till stadsdelsförvaltningarnas totala andel unga, vilket stämmer överens med den nationella bilden. Betydligt fler unga, särskilt tjejer, uttrycker dock en önskan om att vilja besöka en öppen fritidsverksamhet jämfört med hur stor andel som faktiskt gör det. Utredningen konstaterar därför att potentialen att öka antalet besökare inom stadens fritidsverksamheter därmed är god.

Forskningen visar också att unga som inte besöker någon form av fritidsverksamhet har sämre hälsa och skattar sin livskvalitet lägre. I sitt tjänsteutlåtande till kulturnämnden i september 2021, konstaterar kulturförvaltningen att arbetet med en meningsfull fritid för alla därför är hälsofrämjande och en viktig pusselbit i att skapa en trygg och attraktiv stadsdel och stad.

Jämställdhet och jämlikhet i stadens fritidsverksamhet

Utredningen konstaterar att stadens mål om en jämställd och jämlik fritidsverksamhet inte uppnås. På de flesta fritidsgårdarna i staden är könsfördelningen ojämn, till killars fördel. Likaså uppnås inte målet om jämlikhet gällande att nå unga med olika funktionsnedsättningar. Detta då alla stadsdelsförvaltningar inte tillhandahåller aktiviteter för unga med intellektuell funktionsnedsättning eller inte har lokaler som uppfyller kraven på tillgänglighet.

Stadens organisering av fritidsverksamheten

I Stockholms stad drivs fritidsgårdarna av de tretton stadsdelsförvaltningarna. Utredningen ger en bakgrund till stadsdelsförvaltningarnas ekonomiska förutsättningar att bedriva verksamheten. Medel för verksamheten fördelas genom budgetposten för verksamhetsområdet barn, kultur och fritid (BKF) i kommunfullmäktiges budget. I verksamhetsområdet ingår förutom fritidsverksamhet för barn och unga även stadsdelsförvaltningarnas arbete med bland annat lokal kulturverksamhet, föreningsbidrag, medborgarkontor samt lokalt demokrati- och utvecklingsarbete. Respektive stadsdelsnämnds tilldelning av budgetposten för verksamhetsområdet sker genom en särskild fördelningsmodell. Respektive stadsdelsnämnd beslutar hur tilldelade medel ska användas alternativt omfördelas till andra verksamhetsområden. Varje stadsdelsförvaltning planerar och bedriver således sin verksamhet utifrån lokala behov och nödvändiga prioriteringar.

I tjänsteutlåtandet till kulturnämnden konstaterar kulturförvaltningen att respektive stadsdels närhet till och dialog med ungdomarna, det lokala civilsamhället och fria kulturlivet ger möjlighet till rätt insatser och en kontinuerlig utveckling av verksamheterna utifrån aktuella behov. Förvaltningen poängterar att det också innebär olika lösningar vad gäller prioriteringar och organisatoriska strukturer och att en helhetssyn över verksamhetsområdets måluppfyllelse därmed är en utmaning.

I Stockholms stad finns idag 60 fritidsgårdar, både i kommunal regi och genom fristående aktörer. Sex av dessa återfinns i norra innerstaden¹³, varav tre är kommunala, två är föreningsdrivna och en drivs inom hemgårdsrörelsen. Innerstadsdelarna når tillsammans en generell målgrupp i åldern 12-19 år och erbjuder riktade satsningar till tre prioriterade

¹³ Med norra innerstaden avses stadsdelarna Norrmalm, Kungsholmen och Östermalm.

målgrupper, unga som identifierar sig inom HBTQIA+, unga med funktionsnedsättning och unga nyanlända, i åldrarna 13-23 år.

Gemensamt uppdrag och mål

En central del i utredningen berör behovet av en stadsövergripande uppdragsbeskrivning för fritidsverksamheten. Därtill beskrivs behovet av ett gemensamt handlingsprogram som säkerställer kvalitet och kontinuerlig utveckling och som ger möjlighet till stadsgemensam uppföljning. Utredningen ger också ett förslag på en uppdragsbeskrivning och formulering av syfte där fem målområden föreslås. Målområdena syftar till att fritidsgårdsverksamheten ska:

- skapa jämlika och jämställda uppväxtvillkor samt god hälsa,
- stärka unga och bidra till ungas utveckling,
- arbeta med fritidens egenvärde och som skyddsfaktor,
- erbjuda unga delaktighet,
- erbjuda kvalitativ och attraktiv fritidsverksamhet för unga.

Utifrån målsättningarna har åtgärdsförslag med tillhörande aktiviteter formulerats till respektive område¹⁴. I denna genomlysning presenteras analysen bakom de förslag som har störst bäring för utvecklingsarbetet inom fritidsverksamheten på Östermalm.

Åtgärder för att nå en mer jämställd och jämlik verksamhet

Utredningen fastslår att det i huvudsak är tre tydliga förflyttningar som behöver göras för att nå ett mer jämställt och jämlikt deltagande i fritidsverksamheten; öka antalet besökare, höja andelen och antalet tjejer samt att stärka bredden av aktiviteter som erbjuds. Det innebär att det ska finnas en tydlighet i att fritids- och ungdomsgårdarna arbetar främjande med ett rikt, varierat och kulturellt innehåll alla dagar i veckan. För Östermalms del återfinns åtgärdsförslagen huvudsakligen inom fyra områden; *aktiviteter och samarbeten, delaktighet och inflytande, kvalitet och uppföljning* samt *trygghet och säkerhet*.

Aktiviteter och samarbeten

Enligt utredningen kan möjliga orsaker till att få, och allt färre, unga besöker fritidsgårdarna förstås på flera sätt. Det enorma utbud av fritidsaktiviteter som finns tillgängligt gör det svårare att attrahera dagens unga. För att kunna konkurrera med det övriga utbudet behöver fritidsgårdarnas lokaler och innehåll vara mer attraktivt och modernt för att matcha fler ungas preferenser.

Utredningen lyfter att det framförallt handlar om tre aspekter som är viktiga för att öka fritidsgårdarnas attraktivitet. I första hand måste aktivitetsutbudet ses över. Det andra handlar om att öppettiderna behöver motsvara de ungas förväntningar. Det tredje är nya metoder för att rekrytera fler och nya besökare till fritidsgårdarna.

Ett attraktivt aktivitetsutbud

Utredningen konstaterar att fritidsverksamheternas aktiviteter är grunden för kvalitet och avgör vilka besökare som kommer. Utredningen pekar på att nedgången i antal och andel besökare därför kan kopplas direkt till bristen på återkommande och intressanta aktiviteter.

¹⁴ Utifrån målsättningarna har 8 åtgärdsförslag och 43 aktiviteter tagits fram av utredningen.

För att utveckla mer attraktiva aktiviteter krävs att det finns en bredd mellan organiserade, vuxenledda aktiviteter och kravlöst häng¹⁵. De verksamheter som på regelbunden basis erbjuder organiserade, vuxenledda aktiviteter når fler och har en bredare representation bland besökarna. De tenderar även att i ökad utsträckning nå målgrupper som normalt inte besöker verksamheten, t.ex. tjejer.

För att tillfredsställa en bredare del av ungdomsgruppen gällande meningsfulla fritidsaktiviteter behöver det också finnas en variation i vilka aktiviteter som erbjuds. Därför behöver en bredd av aktiviteter inom olika områden, t.ex. idrott, kultur, kreativt skapande, turneringar och kurser, finnas representerade inom verksamheten varje vecka.

Aktiviteter och jämställdhet

Utredningen lyfter att aktiviteter som traditionellt är dominerande på fritidsgårdar, såsom tv-spel, biljard, kortspel och pingis, inte är lika attraktiva för tjejer som för killar. Enligt forskningen vill tjejer hellre delta i kulturella aktiviteter, föreläsningar, cafékvällar, disco/ungdomsfester, dans och träffa kompisar i mysiga och fräscha lokaler. Det är också vanligare att verksamheten planeras med utgångspunkt i kravlöst häng, framför mer organiserade aktiviteter. Tjejer är enligt utredningen mer benägna att delta i organiserade aktiviteter där det framgår dag, tid, typ av aktivitet, eventuella förkunskaper och annan relevant information.

Utredningen poängterar att det egentligen inte finns något som talar för att öppen verksamhet i sig är mer attraktivt för killar. Tjejer besöker andra öppna fritidsverksamheter, så som exempelvis simhallar och bibliotek i samma eller högre grad än jämnåriga killar. Förklaringen till tjejers underrepresentation på fritidsgårdarna ska därmed sökas utifrån vilket innehåll som erbjuds. Att färre tjejer än killar besöker fritidsgårdarna kan därför delvis förstås mot bakgrunden av att verksamhetens utformning och innehåll helt enkelt inte attraherar tjejer. För att fler tjejer ska bli kontinuerliga besökare i fritidsverksamheten krävs att aktiviteterna planeras med utgångspunkt i tjejers preferenser. Om fritidsgårdar i första hand fokuserar på öppen verksamhet som bygger på kravlöst häng utan bredd i aktiviteter och innehållet, riskerar tjejers preferenser att frångås.

Utredningen konstaterar att det bland fritidsgårdarna i staden finns de som har större potential att nå tjejer med tanke på lokalernas utformning, arbetsmetoder och aktivitetsinnehåll. Det handlar t.ex. om att rummen inte är ”upptagna” av tv-spel, biljard eller pingis som är typiska aktiviteter med killdominans. Enligt utredningen behöver fler fritidsgårdar därför aktualisera arbetet med att förändra och utveckla rum för aktiviteter som speglar bredd och representation.

Stadens aktivitetsutbud

De vanligast förekommande aktiviteterna som de unga sysselsätter sig med på fritidsgårdarna är enligt utredningen likartade i staden. Det som är standard på fritidsgårdarna är pingisbord, musikstudio, tv-spel, biljardbord, caféverksamhet och hobby/ateljé för skapande. Utredningen visar att en del fritidsgårdar i staden har ett genomtänkt program med variation av aktiviteter vecka för vecka och därmed också når en bredare målgrupp. Av utredningen framkommer dock att en majoritet av verksamheterna främst erbjuder kravlöst häng, och att aktiviteterna

¹⁵ Kravlöst häng innebär att fritidsgården är öppen för alla utan att något planerat programinnehåll. Istället umgås man utan att göra något särskilt och eventuella aktiviteter som utförs sker spontant.

som erbjuds är löst planerade och spontant tillkomna med få besökare. Verksamheten bygger till stor del på att personalen beaktar det som framkommer i stunden från besökare och gör aktiviteter löpande utefter det. Trots att de flesta verksamheter alltså har lokalmässiga utrymmen med attraktiv utrustning och teknik som möjliggör ett varierat verksamhetsinnehåll kommer det inte stadens unga till gagn.

Personalens kompetens

För att vara framgångsrik gällande arbetet med aktiviteter på fritidsgårdar krävs, som konstaterats ovan, ett breddat programinnehåll och variation. Utredningen lyfter att aktiviteter som de flesta fritidsverksamheterna i staden redan idag har i sitt ordinarie utbud därför behöver stärkas. För att aktivitetsutbudet ska kunna breddas och bli mer attraktivt krävs dock att fritidsledare har kompetens att leda och instruera i olika aktiviteter. Utredningen konstaterar att endast ett fåtal verksamheter har personal som behärskar sådan kunskap. Detta ställer krav på kompetensutveckling och ett effektivare resursutnyttjande i planering av verksamheternas innehåll.

Utredningen föreslår att verksamheterna, utifrån personalens respektive kompetensområden, utser ansvariga fritidsledare för olika mål- och åldersgrupper. Det kan t.ex. handla om att särskilt ansvara för planeringen under eftermiddagar, vardagskvällar eller helger. Enligt utredningen är det ett sätt att spetsa kompetensen kring att utveckla attraktiva aktiviteter som är anpassade efter olika grupper och deras behov. Utredningen föreslår också att verksamheterna överväger att i vissa fall köpa in någon med specialistkompetens om det skulle krävas för att genomföra någon särskild aktivitet.

Öppettider och helgaktiviteter

Att få unga besöker stadens fritidsverksamheter kan enligt utredningen även härledas till avsaknaden av arrangemang på helger. Aktuell forskning visar att unga i tonåren tycker att de viktigaste tiderna för när fritidsgården ska vara öppen är på fredagar och lördagar. Forskningen visar att det på fredags- och lördagskvällar finns en förväntan bland ungdomar, i synnerhet tjejer, att vilja göra något som skiljer sig från det vanliga. Utredningen visar också att det finns större potential att nå fler ungdomar på helgen än under vardagar. Detta då många är lediga från skola, träningar och andra fritidsaktiviteter på helgen. Utredningen visar också att fler unga i snitt redan nu besöker stadens fritidsverksamheter på helgdagar jämfört med vardagar. Utredningen föreslår därför att fritidsverksamheterna i staden tar fasta på det och utvecklar attraktiva aktiviteter även på helgerna.

Anpassade arbetssätt för att nå en bredare målgrupp

Ytterligare en aspekt av att få besöker fritidsgårdarna är enligt utredningen att många unga inte vet vad de kan göra där. I mötet med de unga måste fritidsverksamheterna därför bli bättre på att synliggöra vilka faktiska aktiviteter som existerar på verksamheterna. Strategier för att utöka antalet besökare till fritidsgårdarna är således att starta ett aktivt arbete i att rekrytera bland målgruppen och marknadsföra verksamheterna på ytor där den totala ungdomsgruppen befinner sig. För att lyckas med det bör fritidsgårdarna i större utsträckning ta hänsyn till hur annonsering, kommunikation och marknadsföring ska se ut. En annan metod är att se över möjligheterna till ett förändrat arbetssätt. Utredningen lyfter möjligheterna att exempelvis arbeta mer digitalt, mobilt och plats-obundet, vilket i korthet innebär att

fritidsledare är verksamma och bedriver verksamhet utanför själva fritidsgården samt på internet.

Riktade satsningar och samarbeten

Samarbeten i olika former lyfts av utredningen som en faktor som kan vara till hjälp i fritidsgårdarnas arbete att nå en bredare målgrupp, och för att i ökad utsträckning nå måluppfyllelse inom verksamhetsområdet.

Ett exempel från stadens verksamheter där samarbeten är etablerade är i förhållande till de riktade satsningar som erbjuds unga ur stadens prioriterade målgrupper. Utredningen visar att alla stadsdelar erbjuder någon form av sådan riktad satsning. Flera fritidsgårdar arbetar med detta sedan länge och har ett fungerande arbetssätt, medan andra behöver börja erbjuda satsningar på regelbunden basis och under mer strukturerade former. Enligt utredningen är ett gott exempel på en riktad satsning där stadsdelar samverkar HBTQIA+ hänget Lili. Tre Liljor, för unga med intellektuell funktionsnedsättning, är ytterligare ett exempel på en sådan satsning.

Trots de riktade satsningar som görs till olika målgrupper är andelen tjejer, HBTQIA+ och unga med funktionsnedsättning fortsatt underrepresenterade på stadens fritidsgårdar. För att fortsätta utveckla och arbeta mer medvetet med riktade satsningar föreslår utredningen därför att fritidsledarnas kompetens inom exempelvis genus och uppsökande arbete med fokus på olika målgrupper ses över.

Övriga arenor där samverkan bör etableras är enligt utredningen kring stadens idrottspolitiska program och kring att öka antalet kulturaktiviteter i verksamheterna. Flera stadsdelsförvaltningar samverkar med idrottsförvaltningen och fackförvaltningens idrottskoordinatorer kring fysisk aktivitet på fritidsgårdarna. En del fritidsgårdar samverkar också med kulturförvaltningens verksamhet kulturskolan. Utredningen föreslår att fler stadsdelsförvaltningar gör detsamma.

Delaktighet och inflytande

Utredningen visar att arbetet med ungas delaktighet och inflytande på fritidsgårdarna behöver stärkas. Detta då det generellt saknas stabila och hållbara former för ungas inflytande på fritidsgårdarna i staden. Precis som inom fritidsverksamheten på Östermalm är det mer vanligt att ungas inflytande sker spontant genom dialog med besökare och via eventuella förslagslådor. Utredningen föreslår därför att staden ska intensifiera arbetet med att fritidsledare inför processer för ungas egenorganisering och delaktighet på olika nivåer. Goda exempel från stadens verksamheter gällande ett sådant utvecklingsarbete, som lyfts i utredningen, är bland annat att införa t.ex. programgrupper, ungdomsstyrelser eller planeringsråd som deltar i strukturerade möten där verksamheten och dess innehåll planeras. Andra sätt att öka de ungas inflytande för att skapa delaktighet är enligt utredning att införa gruppverksamhet efter olika intressen, t.ex. matlagningsgrupp, idrottsgrupp eller festkommitté.

Kvalitet och uppföljning

Utredningen lyfter att kunskaperna om måluppfyllelse inom fritidssektorn kan bli bättre. Detta eftersom sektorn i låg grad utvärderar hur målen uppfylls och i vilken utsträckning resurserna

nyttjas effektivt. För att personalen på ett användbart sätt ska kunna utvärdera sin verksamhets måluppfyllelse på egen hand, fodras kontinuerlig utbildning, uppföljning och granskning.

Utredningen visar att det finns flera olika metoder för att mäta en verksamhets insatser för att stärka, upprätthålla eller höja kvalitén. Att delta i nätverk för kompetens- och kvalitetssäkring lyfts som en av dessa. Utredningen visar att fyra av tretton stadsdelsförvaltningar är med i externa nätverk för kompetens- och kvalitetsutveckling men att det finns önskemål från i princip alla stadsdelsförvaltningar om ett nätverk eller forum för yrkesverksamma fritidsledare, för att diskutera yrkesfrågor, arbetssätt och målsättningar över stadsdelarnas gränser.

Att mäta om stadens antagna verksamhetsmål uppnås är enligt utredningen avgörande för att kvalitetssäkra fritidsgårdarna. Stadsdelsförvaltningarna lyfter här att gemensamma skrivningar om vad unga i staden kan förvänta sig innehållsmässigt från fritidsgårdarna är en aspekt som skulle kunna bidra till att verksamheterna i ökad utsträckning kan mäta måluppfyllelsen. Enligt utredningen behöver fritidsgårdar även bättre indikatorer, som är mätbara och som kan operationaliseras i nära anslutning till verksamheterna.

Utredningen lyfter att ett befintligt uppföljningsverktyg är verksamheternas besöksstatistik. Genom att mäta besöksstatistiken på ett systematiserat sätt kan verksamheten få gott om information för att kartlägga besöksgruppen och planera verksamheten därefter. Utredningen förslår därför att varje stadsdel skapar ett tillförlitligt och jämförbart system som på ett strukturerat sätt beskriver besökarna. Det kan handla om att mäta könstillhörighet/icke-binär, när på dygnet besök görs och vilka åldrar som är representerade. En sådan uppföljning skulle skapa en tydlig överblick och ge verksamheten en god grund för analys och utvärdering av besökarna och deras preferenser.

Trygghet och säkerhet

Vad gäller trygghet och säkerhetsarbetet på stadens fritidsgårdar lyfter utredningen att det finns behov av en stadsövergripande handlingsplan för hur fritidsgårdar hanterar kriser och upprätthåller trygghet.

Till skillnad från fritidsverksamheterna i norra innerstaden lyfter utredningen att fritidsverksamheter i både, söder-, norr-, och västerort behövt stänga vid flertalet tillfällen på grund av otrygga eller våldsamma situationer. Utredningen konstaterar att fritidsgårdar inte är en skyddande faktor per automatik. Det fodras medvetna metoder, professionella fritidsledare och strategiskt arbete för att upprätthålla och utveckla trygghet och ett positivt klimat. Utredningen anger huvudsakligen två spår gällande det systematiska trygghetsskapande arbetet på fritidsgårdarna, dels handlar det om förvaltningarnas strategiska arbete med handlingsplaner och trygghetsprogram men även åtgärder som är direkt kopplade till fritidsgårdarna, så som personalens kompetens kring bemötande och miljömässiga förutsättningar.

Enligt utredningen har de flesta stadsdelsförvaltningar, liksom Östermalm, handlingsplaner för trygghetsskapande arbete och policys för säkerhet och hantering av hot, våld och hot om våld. Övriga aspekter som lyfts gällande förvaltningarnas strategiska arbete är handlingsplaner för exempelvis krishantering, risk och skydd samt förebyggande arbete som ANDT (alkohol, narkotika, dopning, tobak). Därtill lyfter utredningen fritidsgårdarnas arbete

med att utarbeta lokala rutiner för t.ex. orosanmälningar till socialtjänsten och att ta fram lokala trygghetsprogram som viktiga delar för att säkerställa ett systematiskt trygghetsarbete.

Enligt utredningen handlar det trygghetsskapande arbetet på fritidsgårdar till stor del om att arbeta med trivsel, attityder och diskussioner om makt och olika åsikter. Här lyfter utredningen framförallt fritidsledarnas professionalitet och kompetens att hantera och bemöta uppkomna situationer. Det finns också miljömässiga förbättringar som kan göras för att skapa ökad trygghet. Det kan t.ex. handla om bättre belysning eller ökad insyn i olika utrymmen.

Utredningen lämnar goda exempel från stadsdelsförvaltningarna gällande det trygghetsskapande arbetet. Det handlar bland annat om att erbjuda fritidsledarna handledning, synliggöra personalen (exempelvis genom fotografier), tydliggöra information om aktiviteter för att skapa förutsägbarhet i verksamheten, genomföra orsaksanalys av uppkomna händelser tillsammans med preventionssamordnare, samarbeta med skola, polis och fältassistenter och arbeta med lokala trygghetsplaner och rutiner kring arbetet med våld i nära relationer.

7. Analys

7.1 Enkätundersökningar

Som en del i genomlysningen har förvaltningen genomfört enkätundersökningar bland skolungdomar på Östermalm samt bland de ungdomar som redan idag besöker stadsdelens fritidsverksamheter.

Enkät till skolungdomar

För att utreda hur väl utbudet av aktiviteter vid fritidsverksamheterna på Östermalm möter ungdomarnas efterfrågan och behov har förvaltningen genomfört en enkätundersökning där 230 elever i årskurs sju till nio i Gärdeskolan, Engelbrettsskolan och Bobergsskolan fått svara på frågor om fritidsverksamheterna på Östermalm, vilka önskemål de har om verksamheternas innehåll samt om vad de gör på sin fritid. Liknande frågor ställdes till ungdomar i och med förvaltningens översyn 2019¹⁶. En del av syftet med enkäten har därför varit att följa upp resultaten från föregående undersökning för att få syn på om ungdomarnas bild av verksamheten förändrats sedan dess.

Respondenterna

Av de 230 elever som besvarat enkäten har 44 % uppgett att de är tjejer, 51 % killar, 3 % har uppgett annan könsidentitet och 2 % har valt att inte uppge kön¹⁷.

Kännedom om fritidsverksamheterna

På den inledande frågan *Känner du till att det finns en fritidsverksamhet för ungdomar som heter Humlanhuset?* har 51 % av respondenterna svarat *ja*, och 49 % *nej*.

Vad gäller kännedomen om Hjorthagens ungdomsgård har 31 % av respondenterna svarat *ja*, och 69 % *nej*.

¹⁶ I 2021 års undersökning är tillförlitligheten något högre än i undersökningen som gjordes 2019. Detta då antalet svarande är betydligt fler 2021 (230 elever) jämfört med 2019 (90 elever).

¹⁷ Det är förhållandevis få (11) respondenter som uppgett "annan könsidentitet" eller inte velat uppge kön. Deras svar lyfts därför enbart när de skiljer sig i jämförelse med de som uppgett binär könstillhörighet. I analysen läggs därför främst fokus på tjejer respektive killar.

Baserat på enkätsvaren har kännedomen om Humlanhuset minskat betydligt i jämförelse med 2019. Att kännedomen om Humlanhuset minskat kan ha sin förklaring i att inga klassrumsbesök genomförts under Covid-19 pandemin. I vanliga fall gör fältassistenter klassrumsbesök och brukar i samband med detta informera om Humlanhuset. Flertalet respondenter uppger att de känner till verksamheterna genom kompisar, att jämföra med 2019 då de flesta uppgav att de kände till verksamheterna genom att "någon besökt skolan och berättat om det". Sammantaget går det alltså att konstatera att klassrumsbesöken har betydelse för ungdomarnas kännedom om nämndens fritidsverksamheter. Flera respondenter uppger också att de fått information om Humlanhuset genom att de sett en affisch. Att informationen nått ungdomarna talar för att affischering som marknadsföringskanal inte helt saknar betydelse. Att färre respondenter känner till Hjorthagens ungdomsgård kan delvis ha sin förklaring i att det är elever från två skolor utanför Norra Djurgårdsstaden som svarat på enkäten. Hjorthagens ungdomsgård har inte heller genomfört några klassrumsbesök under pandemin vilket kan ha påverkat elevernas kännedom om verksamheten.

Det förekommer inga direkta variationer i svaren mellan tjejer eller killar avseende kännedomen om fritidsverksamheterna. Av de respondenter som uppgett annan könsidentitet har däremot 83 % svarat att de känner till Humlanhuset. Att kännedomen om Humlanhuset är god inom målgruppen talar för att verksamhetens riktade satsning på HBTQIA+-hänget Lili som drivits på Humlanhuset sedan 2019 nått fram.

Besök vid fritidsverksamheterna

På frågan *Har du varit på Humlanhuset någon gång?* har 84 % av respondenterna svarat *nej*, 10 % *ja, en gång* och 6 % *ja, flera gånger*. För Hjorthagens ungdomsgård har 78 % av respondenterna svarat *nej*, 11 % *ja, en gång* och 11 % *ja, flera gånger*.

Liksom 2019 är det fler killar än tjejer som uppger att de besökt verksamheterna en eller flera gånger. Därmed tycks verksamheterna locka till sig och behålla fler killar än tjejer. Resultatet är dock något mer balanserat på Hjorthagens ungdomsgård, vilket talar för att verksamheten är mer framgångsrik vad gäller att attrahera tjejer.

De respondenter som svarat att de aldrig har besökt fritidsverksamheterna har fått frågan *Varför har du inte besökt Humlanhuset/Hjorthagens ungdomsgård?* Förklaringarna varierar men tycks, i likhet med 2019, i huvudsak bero på att de inte vill eftersom de saknar intresse eller att de inte har tid, vilket de förklarar med att de har andra fritidsaktiviteter och läxor att göra. Flera respondenter har till skillnad från 2019 svarat att de inte visste att verksamheterna fanns. Huruvida dessa personer hade besökt någon av verksamheterna om de hade haft kännedom om dem går dock inte att säga. Ytterligare en förklaring respondenterna anger till att de inte besöker någon av verksamheterna är att vissa åldersgrupper som befinner sig i verksamheterna gör dem oattraktiva att besöka. En tjej förklarar det med att "Det är bara småungar där". En kille beskriver det med att verksamheterna borde "Ta bort alla jobbiga ungar som går dit".

De respondenter som svarat att de besökt någon av fritidsverksamheterna, en eller flera gånger, har fått frågan *Hur var din upplevelse av besöket/besöken? Vad tyckte du var bra/mindre bra?* För Humlanhuset har de flesta, oavsett kön, uppgett att upplevelsen *varken*

var bra eller dålig eller att den var *helt okej*. På Hjorthagens ungdomsgård har de flesta svarat att upplevelsen var *helt okej* eller *mycket bra*.

Gällande Humlanhuset är det inte så många respondenter som kommenterat sin upplevelse av besöken med annat än att de inte minns hur det var. Bland de positiva kommenteraren framkommer dock att "Det var inte så mycket som hände där men det var kul" medan mer negativa synpunkter var att "Det var bara femtonåringar där". För Hjorthagens ungdomsgård har flera respondenter kommenterat sin upplevelse. Både tjejer och killar, beskriver att lokalen är nedgången men att det är roligt att vara där. En kille beskriver det så här; "Det är väldigt fult och omodernt men väldigt kul ändå". En tjej beskriver att; "Det är kul att det finns och att man kan vara där, men jag tycker att de borde skaffa mer grejer att göra."

Verksamheternas innehåll

I syfte att försöka fånga upp vilka inslag i verksamheterna som är attraktiva och populära bland ungdomarna har respondenterna fått skatta de aktiviteter som erbjuds i den nuvarande verksamheten utifrån sitt intresse att delta i eller prova på dessa.

Bland tjejer är flest respondenter intresserade av bakning, tätt följt av matlagning och fika. Bland killarna utmärker sig fotboll och TV- och datorspel som populära aktiviteter. Andra populära aktiviteter är enligt enkätsvaren basket och pingis. Bland de respondenter som valt alternativet annan könsidentitet framkommer att TV- och datorspel är populärt men också att besöka HBTQIA+-hänget Lili. Flera respondenter, både killar och tjejer, uppger dock att inga av aktiviteterna som finns i den nuvarande verksamheten är intressanta.

Ungdomarnas övriga fritid

För att undersöka vad ungdomarna anser är meningsfullt att göra på sin fritid ställdes frågan *Vad gör du annars på din fritid, om du inte är på en fritidsgård?* Bland respondenternas svarar de flesta att de 1) deltar i en idrottsaktivitet eller annan fritidsaktivitet 2) är med kompisar, 3) gör läxor/skolarbete. Kategorierna gäller oavsett vilket kön respondenterna uppgett. Något fler killar uppger att de deltar i någon idrottsaktivitet medan något fler tjejer uppger att de är med kompisar eller gör läxor. Svaren skiljer sig inte i jämförelse med 2019 då samma kategorier framkom.

Idrottsaktivitet som utmärker sig som extra populära i respondenternas svar är, oavsett kön, främst fotboll, handboll, innebandy, basket, klättring, gymnastik och ridning. Vad gäller övriga fritidsaktivitet är det främst aktiviteter med kulturella inslag som utmärker sig bland tjejerna, så som att spela teater eller något instrument. Bland killarna uppger flera respondenter att de spelar TV- eller datorspel. Båda grupperna uppger också att de brukar ta det lugnt hemma eller träna på gym.

Önskemål om förbättringar

I syfte att försöka fånga upp förbättringsförslag till respektive verksamhet ställdes frågan *Har du några förslag som du vill skicka med oss för att vi ska kunna utveckla en ännu bättre fritidsverksamhet för ungdomar på Östermalm?* Många respondenter svarar *nej* eller att de *inte vet*. De förbättringsförslag som framkommer rör främst förslag om att stärka marknadsföring. Respondenterna beskriver att det vore bra att få information om verksamheterna i skolan, genom besök eller affischer men också att få information om

aktiviteter via mail. Andra förslag är att förstärka aktivitetsutbudet med t.ex. fiske, berättarklubbar och tennis. En del beskriver att de vill att besöksgruppen ses över för att verksamheten ska kännas mer åldersadekvat.

Sammanfattande analys

Baserat på enkätsvaren har kännedomen om Humlanhuset minskat betydligt i jämförelse med 2019. En möjlig förklaring till det kan vara att verksamheterna inte arbetat aktivt med klassrumsbesök under Covid-19 pandemin som pågått sedan 2020. Flertalet respondenter uppger att de inte besökt någon av fritidsverksamheterna för att de inte vetat om att de finns eller vad som går att göra där. Det talar för att verksamheterna bör återuppta och stärka sitt arbete med marknadsföring och att se över vilka kanaler som bäst når målgruppen.

Trots att kännedomen om Humlanhuset minskat har verksamheten sedan 2019 rapporterat en markant ökning av antalet besökare. I sammanhanget blir det relevant för verksamheten att se över sin uppföljning, t.ex. genom att utveckla underlaget för besöksstatistiken. Det skulle kunna ge en bättre bild av vilka som besöker verksamheten och hur aktiviteterna kan anpassas för att nå de som inte besöker verksamheten i dagsläget.

Vad gäller besökssammansättningen är det tydligt att Humlanhuset fortfarande främst når killar, utfallet var det samma 2019. Det framkommer även av Humlanhusets egna statistik. Att öppen fritidsverksamhet tenderar att nå fler killar bekräftas också i Stockholmsenkäten och är ett generellt förhållande över staden. Hjorthagens ungdomsgård lyckas dock bättre med att nå en könsbalanserad sammansättning i besöksgruppen.

Ett resultat som utmärker sig är att flera i gruppen som uppgett annan könsidentitet har kännedom om Humlanhuset, förmodligen tack vara verksamhetens arbete med satsningen på HBTQIA+-hänget Lili. För att öka jämställdheten och mångfald i den generella besöksgruppen är det motiverat att verksamheten undersöker möjligheterna att arbeta på liknande sätt, riktat mot andra målgrupper, t.ex. tjejer, unga med funktionsnedsättning eller unga nyanlända.

En förklaring till att respondenterna inte har besökt någon av fritidsverksamheterna tycks vara att de saknar intresse för fritidsgårdar, eller att de ägnar sin fritid åt annat. Ytterligare en förklaring, som uppges av en del respondenter, är att yngre besökare gör verksamheterna oattraktiva att besöka. Detta indikerar att verksamheterna bör arbeta mer åldersanpassat, genom att matcha innehållet mot olika åldersgrupper. För att kunna tillämpa ett mer åldersanpassat arbetssätt krävs dock att verksamheterna har bättre kännedom om besöksgruppens sammansättning, exempelvis vilka åldersgrupper som besöker verksamheten vid olika tidpunkter. Det krävs också kompetensutveckling av fritidsledarna för att kunna tillämpa olika pedagogiska verktyg i förhållande till olika åldersgrupper.

De fritidsaktiviteter som respondenterna ägnar sig åt verkar främst vara någon form av idrott, men även kulturaktiviteter och att vara med kompisar. Hur respondenterna skattat sitt intresse att delta i eller prova på olika aktiviteter som redan idag ryms inom fritidsverksamheternas utbud indikerar att bägge verksamheterna har en god grund när det kommer till att utveckla attraktiva aktiviteter. Att ungdomarna redan idag är intresserade av aktiviteter inom idrott och

kultur motiverar att verksamheterna i ett första steg ser över det befintliga utbudet av aktiviteter inom dessa områden och stärker arbetet med och marknadsföringen av dessa.

Vad gäller respondenternas upplevelser av sina besök i verksamheterna framkommer främst två aspekter som behöver förbättras för att verksamheterna ska bli mer attraktiva för besökarna. Dels handlar det om att utveckla arbetssätten kring aktiviteter men också om lokalmässiga förbättringar. Flera respondenter beskriver att det är roligt på fritidsgårdarna men ”att det inte händer så mycket där” eller att det är ”omodernt men kul ändå”. Detta tyder på att verksamheterna har en viss attraktionskraft men att de kan utveckla sina arbetssätt gällande att erbjuda organiserade aktiviteter för att besöken skulle upplevas mer positiva. Flera respondenter beskriver också att det finns vissa lokalmässiga förbättringar som kan göras för att besöken skulle upplevas mer positiva. Detta gäller framförallt Hjorthagens ungdomsgård som enligt respondenterna har stora renoveringsbehov.

Enkät till besökare vid nämndens fritidsverksamheter

Ytterligare en utgångspunkt för utredningen har varit att kartlägga hur de ungdomar som redan idag besöker nämndens fritidsverksamheter upplever aktiviteterna som erbjuds. Förvaltningen har därför genomfört enkätundersökningar på Humlanhuset och Hjorthagens ungdomsgård, där sammanlagt 91 ungdomar svarat på frågor om aktivitetsutbudet och om sin upplevelse av fritidsgårdarna i förhållande till målsättningen om en meningsfull, jämställd, trygg och tillgänglig verksamhet.

Humlanhuset

Respondenterna

Av de 41 ungdomar som besvarat enkäten har 24 % uppgett att de är tjejer, 71 % killar och 5 % har uppgett annan könsidentitet¹⁸. Majoriteten av respondenterna går i årskurs sju i grundskolan och årskurs tre på gymnasiet.

Verksamhetens innehåll

På den inledande frågan *Vad brukar du göra när du besöker Humlanhuset?* uppger en majoritet av respondenterna att de brukar skejta i ungdomsparken, spela tv-spel eller biljard och vara med vänner. Att träffa och prata med personalen är en annan aktivitet som lyfts i svaren. Att skejta är den aktivitet som killarna främst gillar att göra medan tjejerna beskriver att de brukar spela spel (brädspel, tv-spel och biljard) eller hänga, ta det lugnt och umgås. 67 % har uppgett att de inte saknar något¹⁹ i den nuvarande verksamheten och 19 % har uppgett att de inte vet. Av de 14 % som uppgett att de saknar något i verksamheten anger några att det vore bra att köpa in fler tv-spel medan en annan vill ha möjlighet att cykla. Några andra lyfter att det vore roligt om det kunde arrangeras femkamp och konserter. Det är marginellt fler killar (17 %) än tjejer (10 %) som anser sig sakna något i verksamheten. Antalet respondenter i respektive grupp är dock för få för att kunna dra några relevanta slutsatser utifrån kön.

¹⁸ Även i enkäten till Humlanhuset är det få (2) respondenter som uppgett ”annan könsidentitet”. I detta avsnitt fokuseras analysen därför främst på gruppen tjejer respektive killar.

¹⁹ Med *något* avses någon aktivitet eller annat.

Jämställdhet

För att ringa in temat jämställdhet ställs följande frågor; *Finns det tillräckligt många aktiviteter som alla, oavsett könstillhörighet, gillar att göra? Får tjejer och killar lika mycket stöd av personalen när de besöker Humlanhuset? Känner du dig välkommen när du besöker Humlanhuset? och Bli du bemött med respekt när du besöker Humlanhuset?* Som svar på den första frågan uppger en majoritet (90 %) av respondenterna att det finns tillräckligt med aktiviteter som alla oavsett könstillhörighet gillar att göra medan endast en person (2 %) svarar att det inte finns det. Inom respektive grupp är det 90 % tjejer och 90 % killar som anser att det finns tillräckligt många aktiviteter för alla. Ett förslag som framkommer från killarna är att det hade varit kul med fler organiserade aktiviteter, som t.ex. nybörjarkurs i skejting. I övrigt anger respondenterna att ”alla är välkomna” och att de aktiviteter som behövs finns i verksamheten.

På frågan om hur personalens stöd fördelas svarar 81 % att tjejer och killar får lika mycket stöd av personalen när de besöker Humlanhuset. Inom respektive grupp är det 80 % tjejer och 83 % killar som anser att personalens stöd är jämnt fördelat mellan könen. Ingen har uppgett att tjejer och killar inte får lika mycket stöd medan 19 % svarar att de inte vet. 100 % av respondenterna har uppgett att det är lätt att känna sig välkommen när man besöker Humlanhuset. 100 % anger också att de känner sig respektfullt bemötta när de besöker verksamheten. Fritidsledarna beskrivs som trevliga, schyssta, öppna och välkomnande.

Upplevelse av trygghet

För att undersöka begreppet trygghet ställs tre frågor; *Känner du dig trygg när du besöker Humlanhuset? Känner du dig trygg när du går till/från Humlanhuset? samt Finns det något som skulle kunna göras för att öka din känsla av trygghet när du besöker Humlanhuset?* Som svar på den första frågan anger 98 % av respondenterna, både tjejer och killar, att de känner sig trygga när de besöker Humlanhuset medan 2 % uppgett att de inte vet. 93 % uppger att de även känner sig trygga när de går till eller från Humlanhuset. Inom respektive grupp är det 100 % tjejer och 98 % killar som anser sig vara trygga när de besöker verksamheten. En kille (2 %) har uppgett att han inte vet. Sett till upplevelsen av trygghet när man tar sig till och från Humlanhuset är det marginellt fler killar (96 %) än tjejer (80 %) som uppger att de känner sig trygga. En kille (4 %) har uppgett att han inte känner sig trygg och två tjejer (20 %) har uppgett att de inte vet. Av de respondenter som lämnat förslag till hur tryggheten i och omkring Humlanhuset kan öka framkommer förbättringsförslag gällande den fysiska miljön kring skateytan, bland annat att belysningen förstärks och att det bör finnas bättre plan mark att skejta på. Ett förslag som rör tryggheten inne i Humlanhuset är att personalen kan vara mer välkomnande genom att presentera sig och visa runt när det kommer nya besökare.

Tillgänglighet

Begreppet tillgänglighet har undersökts genom två frågor²⁰; *Vad tycker du om Humlanhusets öppettider? samt Är det enkelt att få information om vad som är på gång i verksamheten?* Här lyfter en majoritet av respondenterna (85 %) att öppettiderna är bra som de är. Inom respektive grupp syns inga direkta könsskillnader då 80 % av tjejerna och 85 % av killarna anser att öppettiderna är bra. Av de 15 % som uppgett att öppettiderna borde ändras är

²⁰ Inom ramen för genomlysningen undersöks begreppet tillgänglighet inte utifrån ett funktionshinderperspektiv. Istället har begreppet undersökts på en mer generell nivå. Vid behov av att få en bättre bild av tillgänglighet i förhållande till funktionsnedsättning i nämndens fritidsverksamheter bör en separat översyn genomföras.

önskemål om förändring främst att verksamheten ska hålla öppet senare på kvällen och ha öppet hela helgen. I övrigt uppger respondenterna att det är bra att Humlanhuset håller öppet på eftermiddagarna så att man kan gå dit efter skolan.

På frågan om det är enkelt att få information om verksamheten svarar 90 % av respondenterna att det är enkelt. I gruppen tjejer anser samtliga att det är enkelt att få information, jämfört med gruppen killar där 85 % anser detsamma. Inom gruppen killar är det en person som uppgett att han inte tycker att det är enkelt att få information och tre som uppgett att de inte vet. Ungdomarna lyfter främst det sociala mediet Instagram som en tydlig informationskanal.

Önskemål om förbättringar

Slutligen ställs en fråga om respondenterna har några förslag att skicka med inför kommande verksamhetsutveckling. Här lyfter respondenterna återigen sina förslag om att förbättra utebelysningen och att det bör anordnas konserter. Bland tjejerna lyfts förslag om att det vore bra om fritidsledarna hade arbetströjor/kläder för att det ska vara lätt ser vilka som jobbar på Humlanhuset. Tjejerna önskar också få göra mer aktiviteter i källaren. Killarna lyfter att det borde anordnas fler workshops där man kan bygga saker, t.ex. skejthinder. Majoriteten av respondenterna, både tjejer och killar, svarar dock att de inte har några förbättringsförslag och att allt på Humlan redan är bra.

Hjorthagens ungdomsgård

Respondenterna

Av de 50 ungdomar som besvarat enkäten har 54 % uppgett att de är tjejer och 46 % att de är killar. Majoriteten av respondenterna har uppgett att de går i årskurs sex och sju i grundskolan.

Verksamhetens innehåll

På Hjorthagens ungdomsgård uppger majoriteten av de svarande att de brukar vara med kompisar, hänga, leka och brottas, spela spel (biljard, pingis och flipper), skejta, lyssna på musik, rita och baka när de besöker verksamheten. Det är främst inom gruppen killar som skejting lyfts som en populär aktivitet. Inom gruppen killar lyfts även aktiviteter som att leka och brottas. Inom gruppen tjejer är det främst att baka och rita som är populära aktiviteter. Att vara med kompisar och spela spel är gemensamt för båda könen. Till skillnad från Humlanhuset, där en majoritet av respondenterna (67 %) uppgett att de är nöjda med verksamhetens aktivitetsutbud, uppger endast 16 % av de svarande på Hjorthagens ungdomsgård att de inte saknar något i den nuvarande verksamheten. 66 % uppger istället att de anser att det saknas något. Tjejerna lyfter att de saknar pyssel och skaparmaterial medan killarna och tjejerna gemensamt lyfter att det saknas datorer, dataspel och basketplan. Flera svarande beskriver det som att ”allt saknas” eller att ”allt är sönder”.

Jämställdhet

På frågan om det finns tillräckligt många aktiviteter som alla gillar att göra oavsett kön svarar cirka hälften (52 %) att det inte gör det medan 28 % svarar att det finns tillräckligt. Inom respektive grupp anser 59 % av tjejerna och 44 % av killarna att det inte finns tillräckligt många aktiviteter som alla gillar att göra. Tjejerna och killarna lyfter gemensamt att det inte finns så många aktiviteter över huvud taget och att lokalerna är ”fula och trasiga” samt att det ”behövs mer städning”.

Vad gäller frågan om personalens stöd till respektive kön framkommer att 62 % av de svarande anser att killar och tjejer får lika mycket stöd medan 24 % anser att de inte får det. En något högre andel tjejer (74 %) än killar (62 %) anser att grupperna får lika mycket stöd. Respondenterna kommenterar detta med att ”killar bråkar” och att killar i högre utsträckning än tjejer får lämna verksamheten om de ställer till problem.

90 % av respondenterna uppger att det är lätt att känna sig välkommen när man besöker Hjorthagens ungdomsgård och 84 % uppger att de känner sig respektfullt bemötta. Det är en marginellt högre andel tjejer som anger positiva svar på de båda frågorna (93 % respektive 85 % jämfört med killarnas 87 % respektive 83 %).

Upplevelse av trygghet

90 % av respondenterna har uppgett att de känner sig trygga när de besöker Hjorthagens ungdomsgård medan 6 % uppgett att de inte gör det. Inom respektive grupp är det fler killar (96 %) än tjejer (85 %) som uppgett att de känner sig trygga. Respondenterna kommenterar detta med att lokalerna är smutsiga och att det är mörkt där. På frågan om man känner sig trygg när man går till och från verksamheten har 83 % uppgett att de känner sig trygga medan 8 % uppgett att de inte gör det. Även här är det fler killar (100 %) jämfört med tjejer (69 %) som uppgett att de känner sig trygga. Av kommentarerna framkommer att vägen till och från ungdomsgården är mörk under vinterhalvåret, vilket skapar en känsla av otrygghet. För att öka känslan av trygghet uppger tjejerna att utebelysningen borde förstärkas, att lokalerna bör fräschas upp och att fritidsledarna ”borde ha bättre koll på vad som händer i alla rum” på fritidsgården. Vidare lyfter tjejerna att killarna inte ska brottas eller säga fula ord samt att de som är stökiga borde få lämna verksamheten. Killarna lyfter främst att både killar och tjejer bör behandlas lika när de besöker verksamheten.

Tillgänglighet

Vad gäller ungdomsgårdens tillgänglighet anser ungefär hälften av respondenterna (48 %) att öppettiderna är bra medan andra hälften (46 %) anser att öppettiderna borde ändras. Här lyfter både tjejer och killar gemensamt önskemål om att verksamheten ska hålla öppet flera dagar varje vecka och att öppettiderna borde förlängas genom att verksamheten öppnar tidigare. Jämfört med respondenterna på Humlanhuset är det inte så många som anser att ungdomsgården ska ha öppet senare på kvällen. På frågan om det är lätt att få information om vad som är på gång i verksamheten svarar 69 % ja medan 31 % svarar att de inte vet. Det är en något högre andel tjejer (73 %) än killar (65 %) som anser att det är lätt att få information om verksamheten. Även här lyfts Instagram som en lättillgänglig informationskanal.

Önskemål om förbättringar

På frågan om förbättringsförslag framkommer främst önskemål om förbättring av lokalerna, där både tjejer och killar är eniga om att lokalerna behöver lagas, städas och fräschas upp. Tjejerna lyfter mer specifikt att det behövs nya soffor och att golven behöver lagas. Killarna lyfter att det vore bra med en ny basketkorg, med kedjor istället för nät, för att den ska hålla över tid.

Sammanfattande analys

Utifrån de enkätsvar förvaltningen mottagit kan det konstateras att besökarna vid både Humlanhuset och Hjorthagens ungdomsgård generellt sett är nöjda med verksamheterna.

Utifrån respondenternas återkommande besök i verksamheterna kan det antas att dessa uppfattas som något meningsfullt, som respondenterna gärna ägnar sin fritid åt. Sett till enkätsvaren tycks verksamheterna även nå långt vad gäller att erbjuda ett tryggt, jämställt och tillgängligt innehåll. Utifrån enkätsvaren går det även att dra vissa slutsatser med paralleller till stadens utredning av fritids- och ungdomsgårdar.

Verksamheternas innehåll

Vad gäller verksamheternas innehåll och utbud blir det tydligt att aktiviteterna som ungdomarna uppger att de ägnar sig åt när de besöker verksamheterna till stor del ryms som ett standardutbud, och som återfinns på de flesta av stadens fritidsgårdar. En majoritet av respondenterna uppger dock att de främst ”är med kompisar” eller ”hänger” när de besöker verksamheterna. Få respondenter uppger dessutom att de deltagit i någon organiserad, vuxenledd aktivitet. Av respondenternas svar är det däremot tydligt att fler organiserade aktiviteter efterfrågas av ungdomarna.

Då ett fåtal respondenter deltagit i någon organiserad aktivitet skulle det kunna handla om att det inte är så ofta organiserade aktiviteter erbjuds i verksamheterna. Det leder till antaganden om att verksamheterna till största del erbjuder så kallat kravlöst häng, framför mer organiserade aktiviteter. Att få respondenter deltagit i någon organiserad aktivitet också kunna handla om att besökarna inte vet vilka aktiviteter som går att göra i verksamheterna, vilket kan antyda att de organiserade aktiviteter som erbjuds inte marknadsförs tillräckligt för att nå ungdomarna. Det skulle också kunna handla om att besökarna inte får hjälp att prova på något nytt när de besöker verksamheterna.

Att färre besökare vid Hjorthagens ungdomsgård är nöjda med verksamhetens aktivitetsutbud kan eventuellt härledas till verksamhetens resurser, då den drivs av en ideell förening som i dagsläget enbart erhåller ekonomiskt stöd från Östermalms stadsdelsnämnd. Av döma av enkätsvaren och verksamhetens besöksstatistik är Hjorthagens ungdomsgård en omtyckt och populär verksamhet med ett stort besöksunderlag i Norra Djurgårdsstaden. Av enkätsvaren är det dock tydligt att verksamheten har behov av en upprustning, både vad gäller inköp av material och möblemang men även renovering av lokalerna för att möta ungdomarnas efterfrågan och behov gällande en attraktiv verksamhet.

Jämställdhet

Enkätsvaren bekräftar återigen att Humlanhuset främst når killar medan Hjorthagens ungdomsgård når en mer könsbalanserad besöksgrupp. Hjorthagens ungdomsgård har en jämnare könsfördelning bland besökarna, vilket personalen kopplar till att verksamheten har arbetat mycket med frågor om genus och att dialogen om kön på olika sätt är återkommande i den dagliga verksamheten. Även Humlanhusets personal uppger att de arbetar kontinuerligt med frågor som rör kön och genus. Könsfördelningen är trots det är ojäm och indikerar att verksamheten behöver överväga fortsatta satsningar och utveckla arbetssätt för att i högre utsträckning nå tjejer i framtiden.

Sett till enkätsvaren upplever respondenterna i hög grad att den verksamhet som erbjuds bedrivs på ett jämställt sätt. Gällande Humlanhuset uppgav alla respondenter att de känner sig välkomna till Humlanhuset och att de blir respektfullt bemötta när de befinner sig där. En hög andel har också uppgivit att personalens stöd fördelas lika mellan könen. Av enkätsvaren att

döma är fritidsledarnas bemötande en tydlig framgångsfaktor när det kommer till att skapa en jämställd verksamhet.

Vad gäller Hjorthagens ungdomsgård är det en något lägre andel som uppgett att de anser att verksamheten är jämställd. I intervju med personalen på Hjorthagens ungdomsgård framkommer att det vid tiden för datainsamlingen förekom en konflikt i verksamheten där flera killar ansåg sig felaktigt behandlade i förhållande till tjejerna, vilket sannolikt färgat deras svar. Respondenternas kommentarer antyder också att det föreligger någon form av konflikt mellan tjejerna och killarna. Detta kan bero på att det är en något yngre målgrupp som uppehåller sig på Hjorthagens ungdomsgård, jämfört med på Humlanhuset. Återigen blir diskussionen om ålderanpassade arbetssätt aktuell. För att öka besökarnas upplevelse av jämställdhet på Hjorthagens ungdomsgård kan det därför vara motiverat med kompetensutveckling, så att personalen har de pedagogiska verktyg som krävs för att hantera en yngre målgrupp.

Trygghet

Ytterligare ett område där personalens kompetens har betydelse är ifråga om upplevelsen av trygghet. Även här skattar respondenterna att de i hög grad upplever sig som trygga när de vistas i verksamheterna samt när de går dit eller därifrån. Tjejerna som besöker Hjorthagens ungdomsgård utmärker sig dock eftersom de känner dig mer otrygga när de går till och från verksamheten. Av enkätsvaren blir det tydligt att upplevelsen av trygghet kan kopplas till två aspekter, dels handlar det om miljömässiga faktorer men också om faktorer som kan kopplas till personalens bemötande.

Av enkätsvaren framgår att fritidsledarna inom båda verksamheterna har ett gott bemötande. Flera respondent lyfter dock att ett sätt att skapa ökad trygghet skulle kunna vara att personalen är mer synlig i verksamheterna. Förslag som framkommer gällande att öka personalens synlighet är att införa arbetskläder för att det ska bli mer tydligt vilka som arbetar i verksamheterna. Personalens synlighet är också något som lyfts i stadens utredning som en trygghetsskapande åtgärd. Humlanhuset använder sedan hösten 2021 arbetskläder i form av t-shirts. För att öka personalens synlighet ytterligare har verksamheten även beställt jackor och luvtröjor.

Av enkätsvaren framkommer precis som i utredningen att det också finns miljömässiga förbättringar som kan göras för att skapa ökad trygghet. På Humlanhuset har det sedan 2019 gjorts upprustningar, både av lokalerna och ungdomsparken. Verksamheten bör dock fortsätta detta arbete för att även i framtiden erbjuda en trygg och attraktiv verksamhet. Vad gäller Hjorthagens ungdomsgård framgår det av enkätsvaren att den främsta faktorn som bidrar till upplevelsen av otrygghet är att lokalerna är i behov renovering. Att många tjejer uppger att de känner sig otrygga när de går till och från verksamheten tyder också på att utemiljön där så är möjligt behöver ses över för att öka upplevelsen av trygghet i verksamhetens närmiljö.

Tillgänglighet

Vad gäller verksamheternas tillgänglighet framkommer att en majoritet av besökarna anser att det är enkelt att få information om vad som är på gång i verksamheterna. I sammanhanget får inte glömmas att frågan är ställd till verksamheternas befintliga besökare. För att nå en annan

och bredare målgrupp behöver verksamheterna därför fortsätta sitt arbete med att se över marknadsföringen.

Att fritidsverksamheternas öppettider motsvarar de ungas förväntningar är enligt utredningen en viktig aspekt för att öka fritidsgårdarnas attraktivitet. En hög andel respondenter uppger att de är nöjda med Humlanhusets öppettider²¹. Flera respondenter anser att det är bra att Humlanhuset håller öppet på eftermiddagarna så att man kan gå dit efter skolan. Av de som önskar förändrade öppettider framkommer att fler vill att Humlanhuset ska vara öppet senare på kvällarna och hela helgerna. Vad gäller Hjorthagens ungdomsgård är det enbart hälften av besökarna som är nöjda med öppettiderna medan andra hälften anser att ungdomsgården bör ha öppet fler dagar per vecka, men också att den bör öppna redan på eftermiddagen. Som föreningsdriven har Hjorthagens ungdomsgård andra förutsättningar än Humlanhuset. Verksamheten har öppet färre dagar, och kortare tider än Humlanhuset. Hjorthagens ungdomsgård öppnar inte heller förrän på kvällen.

I relation till diskussionen om öppettider som en faktor för verksamheternas attraktivitet blir frågan om besöksstatistik återigen aktuell. Precis som stadens utredning antyder kan ett sätt att öka besökarnas nöjdhet vara att kartlägga när flest personer besökare verksamheterna och anpassa innehållet därefter.

7.2 Uppföljning av resultat mot bakgrund av 2019 års översyn

I nämndens verksamhetsplan 2019 fick förvaltningen i uppdrag att genomföra en översyn av nämndens fritidsverksamheter för unga. Översynen utmynnade i en rad förslag för hur nämndens fritidsverksamheter kunde utvecklas för att i ökad utsträckning anpassas efter ungas levnadsmönster och behov. Förslagen har i hög grad varit relevanta att följa upp i relation till genomlysningens syfte.

Sammanfattningsvis handlade förslagen om att:

- erbjuda fler aktiviteter i verksamheten,
- erbjuda kompetensutveckling för personalen,
- se över möjligheter till förändringar i lokalen,
- fortsätta arbetet för en mer jämställd verksamhet,
- i högre grad samplanera verksamhetsinnehållet med andra innerstadsdelar,
- utveckla marknadsföringen,
- hitta former för samutnyttjande av lokaler,
- utveckla tätare dialog med Hjorthagens ungdomsgård.

För att möjliggöra en rimlig takt i utvecklingsarbetet föreslogs att störst fokus, i ett första steg, kunde läggas på tre områden; att *utveckla syfte och innehåll för verksamheten, tydliggöra fritidsledarnas roll och utveckla deras kompetens* samt att *stärka kommunikationen om fritidsaktiviteter mot prioriterade målgrupper*. Åtgärdsförslagen riktade sig i första hand till Humlanhuset som drivs i nämndens egen regi.

²¹ Humlanhuset har öppet tisdag till lördag klockan 13-21. Hjorthagens ungdomsgård har öppet onsdagar och torsdagar klockan 18-22 samt fredagar klockan 19-23.

Humlanhusets utveckling 2019- 2021

Sedan översynen har Humlanhuset genomfört en rad åtgärder inom samtliga fokusområden, vilka tillsammans med förslag på fortsatt utveckling presenteras nedan.

Utökat aktivitetsutbud

I översynen 2019 lyftes att Humlanhuset i jämförelse med övriga staden hade få organiserade aktiviteter i sin verksamhet. 2019 erbjöd Humlanhuset organiserade aktiviteter två kvällar per vecka. Verksamheten föreslogs därför utöka sitt aktivitetsutbud. Idag erbjuder Humlanhuset organiserade aktiviteter fem kvällar per vecka, vilket ger en planerad aktivitet varje öppet-tillfälle. Att öka antalet organiserade aktiviteter har enligt personalen bidragit till en ökad förutsägbarhet i verksamheten. Personalens erfarenhet är att den ökade förutsägbarheten även bidragit till att fler tjejer och unga med funktionsnedsättning besökt verksamheten.

I översynen 2019 föreslogs vidare att Humlanhuset, utifrån stadens idrottspolitiska program, bör anordna fler aktiviteter med fokus på hälsa och fysisk aktivitet. Ett gott exempel på en sådan aktivitet är ungdomsträningen på kickboxningsklubben Kalvhagen-Sthlm som visat sig vara särskilt populär bland tjejer.

Av resultaten Stockholmsenkäten 2020 och av förvaltningens enkät till skolungdomar framkommer att unga på Östermalm i hög utsträckning ägnar sin fritid åt idrottsaktiviteter. Detta ger en indikation på att fler satsningar på hälsa och fysisk aktivitet, inom ramen för stadens idrottspolitiska program, skulle kunna locka fler besökare till Humlanhuset.

Att Humlanhuset tagit över ungdomsparken har ökat möjligheterna att anordna aktiviteter med fokus på hälsa utomhus. Införlivandet av ungdomsparken har inneburit fler besökare, både i parken och Humlanhusets ordinarie verksamhet. För att möta upp det ökade besöksantalet har bemanningen under 2020 och 2021 utökats med en visstidsanställd på heltid under april-oktober, vilket är den period då ungdomsparken nyttjats som mest. Denna fritidsledare har haft specialistkompetens kring skejting. Främst har aktiviteterna kring rampen varit icke-organiserade men vid ett par tillfällen har särskilda aktiviteter arrangerats, t.ex. ”måla din bräda” där ungdomar tillsammans med fritidsledare fått dekorera sina skateboards. Av enkätsvaren från Humlanhuset framkommer önskemål om att arrangera fler organiserade aktiviteter kring skejting, ett förslag är t.ex. att anordna nybörjarkurser. En sådan satsning vore ett gott exempel på en organiserad aktivitet med fokus och på hälsa och fysisk aktivitet.

I enkätsvaren från skolungdomarna framkommer även intresse för andra fysiska aktiviteter som skulle kunna vara relevanta för Humlanhuset att anordna aktiviteter kring. Aktiviteter skolungdomarna visar mest intresse för är fotboll, basket och pingis. Av stadens utredning framkommer dock att dessa aktiviteter traditionell attraherar flest killar. I arbetet med att erbjuda fler aktiviteter med inriktning på hälsa och fysisk aktivitet bör Humlanhuset därför även utgå från tjejernas preferenser gällande fysisk aktivitet i sin planering.

Ytterligare förslag utifrån översynen är att Humlanhuset anordnar fler kulturinriktade aktiviteter. Förslaget tar sin utgångspunkt i styrdokumentet ”Kultur i ögonhöjd” som framhåller stadsdelsnämndernas uppdrag att ge barn och unga tillgång till professionella kulturupplevelser. Humlanhuset har sedan hösten 2021 inlett ett samarbete med Stockholms

stadsbibliotek. Inom ramen för samarbetet planeras satsningar så som bokcirklar, spoken word²², författarträffar och rollspel. En förhoppning med samarbetet är att locka andra ungdomar än de som vanligtvis besöker Humlanhuset. Samarbetet är ett gott exempel på hur Humlanhuset kan utöka aktivitetsutbudet gällande organiserade kulturaktiviteter.

Genomlysningen har visat att Humlanhuset har de lokalmässiga förutsättningarna som krävs för att i högre utsträckning anordna fler aktiviteter inom verksamhetens befintliga utbud. I Humlanhuset finns en musikstudio som hittills varit obemannad och som bokats av ungdomarna själva. Verksamheten har rekryterat en fritidsledare med studiokompetens, som med start under senhösten 2021, kommer att stötta besökarna i att lära sig studioteknik vid en given tid varje vecka. Detta är ett mycket gott exempel på en satsning som kan göras inom ramen för verksamhetens befintliga utbud och miljö, och som även har kulturinriktning. På Humlanhuset finns också ett dansgolv och ett skapanderum där det skulle kunna finnas möjlighet att anordna fler organiserade aktiviteter med fokus på kulturella inslag.

Stärkt marknadsföring

Stärkt marknadsföring har varit en viktig del av arbetet med att bättre nå ut med information om verksamheten och dess innehåll, vilket också lyftes i översynen 2019. Sedan 2019 har Humlanhuset därför utsett en kommunikationsansvarig fritidsledare som i dialog med förvaltningens kommunikatör planerar Humlanhusets marknadsföring. Det förändrade arbetssättet har lett till att Humlanhuset i högre utsträckning följer förvaltningens kommunikationsplan. Humlanhuset arbetar nu med programblad för att tydligt kommunicera vilka aktiviteter som erbjuds varje vecka. Programbladet sprids främst via sociala medier. Inför särskilda event eller skollov marknadsförs även via kalendarium på stadens webbplats Ung i Stockholm. Fältassistenter har under 2021 tagit fram en broschyr i fickformat där Humlanhuset också marknadsförs. Genomlysningen har visat att fältassistenternas klassrumsbesök samt affischering är framgångsrika sätt att marknadsföra verksamheten och något Humlanhuset därför bör fortsätta med.

Stadens utredning visar att tjejer är mer benägna att delta i organiserade aktiviteter där det framgår dag, tid, typ av aktivitet, eventuella förkunskaper och annan relevant information för att locka fler tjejer kan en utveckling av Humlanhusets marknadsföring därför vara att planera aktiviteter med bättre framförhållning. Idag planeras aktiviteterna av fritidsledarna och marknadsförs vecka för vecka. Vilka aktiviteter som är av intresse att genomföra fångas upp i dialogen mellan och ungdomar och fritidsledare. För att öka Humlanhusets möjligheter att planera och marknadsföra attraktiva aktiviteter med bättre framförhållning är det av vikt att dialogen med besökarna förstärks och att verksamheten inför mer strukturerade former för besökarnas inflytande och delaktighet gällande planeringen av verksamheten.

Kompetensutveckling

I översynen 2019 lyfts att fritidsledarna spelar en avgörande roll för den kvalitet och likvärdighet som kan erbjudas i fritidsverksamheten, men att fritidsledarna behöver stöd i sitt arbete och en löpande kompetensutveckling för att kunna forma, leda och utveckla verksamheten.

²² Spoken word är ordbaserad scenkonst som går ut på att framföra egna texter framför publik.

Fritidsledarnas kompetensutveckling utgår från den kompetensförsörjningsplan som årligen formuleras i samband med verksamhetsplanen. Fritidsledarna är delaktiga i framtagandet av planen och den följs löpande upp på APT under året. Sedan 2019 har fritidsledarnas kompetens stärkts. Fritidsledarna har nu handledning en gång per månad, i syfte att kvalitetssäkra och utveckla verksamheten och främja en god psykosocial arbetsmiljö. Stadens utredning visar att handledning är en viktig del av att stäkra fritidsledarna i sitt uppdrag och bidrar till ökad trygghet i verksamheten.

Fritidsledarnas kunskap kring bemötande är en annan del som visat sig ha betydelse för verksamheternas trygghetsskapande arbete. 2019 genomgick alla fritidsledare på Humlanhuset en utbildning i MI (Motiverande samtal) i syfte att kunna bemöta ungdomarna på ett annat sätt. Ytterligare satsningar som gjorts gällande personalens kompetens är den HBTQI-diplomering som genomfördes via Stockholms stad 2019. Under 2021 har medarbetarna genomgått en HBTQI-boosterutbildning för att aktualisera sina kunskaper. Hösten 2021 har medarbetarna även genomgått utbildning via Region Stockholm för att bli funkisdiplomerade, i syfte att öka medvetenheten om funkisfrågor för att kunna arbeta mer inkluderande gentemot målgruppen.

Ytterligare satsningar som var planerade men som fått stå tillbaka till följd av pandemin har varit bemötandebildningen ”Ledare som lyssnar”. Denna utbildning kan förhoppningsvis genomföras under 2022. Personalgruppen är även intresserade av att genomgå stadens MVP-utbildning (metoder i våldsprevention) vilket är ytterligare ett gott exempel på en kompetensutvecklande satsning som kan göras för att stärka fritidsledarna i frågor om bemötande och trygghetsskapande arbete.

Utveckling för att nå prioriterade målgrupper

I översynen 2019 framkom att Humlanhuset bör stärka sitt arbete gällande att nå stadens prioriterade målgrupper. Liksom 2019 är tjejer, unga med funktionsnedsättning och unga nyanlända fortsatt prioriterade målgrupper att nå inom fritidsverksamheten.

Sedan 2019 har Humlanhuset genomfört flera av de åtgärder som förslogs för att i ökad utsträckning nå de prioriterade målgrupperna. Att arbeta för ett utökat aktivitetsutbud, stärka marknadsföringen och att satsa på kompetensutveckling var alla förslag som framkom i översynen. Ytterligare satsningar verksamheten gjort för att attrahera fler tjejer är att den fysiska innemiljön rustats upp för att bli ”mysigare”. Sedan dess har både antalet tjejer och killar som besöker fritidsgården ökat. Liksom 2019 attraherar Humlanhuset dock fortsatt främst killar, vilket innebär att verksamheten även fortsatt behöver stäkra sitt arbete kring aktivitetsutbud, marknadsföring och kompetensutveckling för att nå fler tjejer.

Ett annat förslag för att nå prioriterade målgrupper var att utveckla samplaneringen av verksamhetens innehåll med övriga innerstadsdelar. Sedan 2019 har ett sådant arbete inletts i norra innerstaden. Ett nätverk för fält- och fritid har bildats mellan Östermalms, Kungsholmens och Norrmalms stadsdelsförvaltningar. Nätverket utgör en plattform för dialog kring att utveckla och utöka antalet aktiviteter tillsammans samt att komplettera varandras verksamheter där behov finns. Inom ramen för nätverket har två goda exempel på satsningar inletts för att attrahera prioriterade målgrupper, HBTQIA+ hänget Lili och funkishänget Tre

Liljor. För att nå fler prioriterade målgrupper, t.ex. tjejer och unga nyanlända, är det av vikt att nätverkets arbete intensifieras så att Humlanhuset kan involveras i fler sådana satsningar.

För att stärka funktisperspektivet ytterligare har Humlanhuset utsett en funktisansvarig fritidsledare som också deltar också i stadens nätverk *Fritid för alla* som leds av Idrottsförvaltningens samordnare för fritid för personer med funktionsnedsättning. Därtill har en tillgänglighetsanpassning av lokalerna genomförts för att möjligheten för unga med fysisk funktionsnedsättning att delta i verksamheten.

Lokalmässiga förändringar

I översynen 2019 rekommenderades Humlanhuset genomföra vissa lokalmässiga förändringar för att ökad utsträckning vara inbjudande och tilltalande för alla ungdomar oavsett kön. De lokalmässiga förändringarna som rekommenderades var utifrån ett utvecklingsförslag som hade tagits fram av mastersstudenter vid KTH Arkitektur. Förslaget gällde både enklare och mer omfattande förändringar av Humlanhusets interiör och exteriör men också att arbeta för att hitta aktiviteter som kopplar samman inne- och utemiljö.

Inför kommande utvecklingsarbete kvarstår att prioritera bland förslagen från KTH Arkitektur och ta reda på vilka förändringar som kan bli aktuella att genomföra. Att ungdomsparken numera är en integrerad del av Humlanhusets ordinarie verksamhet borde underlätta en samplanering av aktiviteter som kan ge en känsla av en mer sammanhållen verksamhet för besökarna.

Samutnyttjande av lokaler

Ett uppdrag inom översynen 2019 var att se över möjligheterna till samutnyttjande av lokaler. För att gynna förvaltningens ekonomi men även för att uppnå synergieffekter gällande verksamhetens innehåll rekommenderades Humlanhuset att hitta former och intressenter för samutnyttjande av lokalerna. HBTQIA+ hänget Lili är ett exempel på samutnyttjande då hänget finns i Humlanhuset en kväll då den annars stått tom. Ytterligare ett exempel på samutnyttjande är med en lokal bouleföring som lånat lokalen mot att i gengäld arrangera boulekurs för ungdomarna. Inför kommande utvecklingsarbete kan det finnas fördelar med att fortsätta se över möjligheterna till samutnyttjande av lokalerna, genom att exempelvis föra dialog med studieförbund, föreningar eller kulturskolan.

Ytterligare ett förslag som framkom i översynen 2019 var att stärka dialogen med Hjorthagens ungdomsgård vad gäller såväl samutnyttjande av lokaler som verksamhetsutveckling. Hjorthagens ungdomsgård bedriver sin verksamhet i lokaler som finansieras av nämnden genom föreningsstödsbudgeten. Om det fortsatt är av intresse att inrymma fler verksamheter i lokalerna finns det behov av att föra en tätare dialog med föreningen, vilket poängteras i översynen. Hjorthagens ungdomsgårds lokal har dock begränsningar gällande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. En tätare dialog med föreningen vore också gynnsam för att verksamheten i sig ska få stöd i sitt utvecklingsarbete och bättre kunna följas upp inom ramen för föreningsstödet.

8. Slutsatser och förslag

Syftet med genomlysningen har varit att utreda hur väl utbudet av aktiviteter inom nämndens fritidsverksamheter för unga möter ungdomarnas efterfrågan och behov. Enligt uppdraget från nämnden skulle genomlysningen främst fokusera på att utreda i vilken omfattning de ungdomar som redan idag besöker fritidsverksamheterna upplever aktiviteterna som erbjuds som meningsfulla, trygga, jämställda och tillgängliga. Uppdraget var även att lämna förslag på åtgärder för att öka verksamheternas förutsättningar att möta ungdomarnas behov av fritidsaktiviteter i stadsdelsområdet. Ytterligare ett uppdrag var att se över nämndens utbud av fritidsverksamheter och aktiviteter i relation till övriga staden.

Genomlysningen har visat att nämndens fritidsverksamheter till stor del möter ungdomarnas efterfrågan och behov vad gäller fritidsaktiviteter i stadsdelsområdet. Verksamheterna lockar många besökare och det finns god potential att nå fler. Besökarna tycks uppfatta verksamheterna och aktivitetsutbudet som något meningsfullt, som de gärna ägnar sin fritid åt. Sett till besökarna når verksamheterna även långt vad gäller nämndens målsättning om att erbjuda fritidsverksamhet med ett meningsfullt, tryggt, jämställt och tillgängligt innehåll. Genomlysningen har även visat att nämndens utbud av fritidsverksamheter och aktiviteter till stor del möter stadens intentioner gällande fritidsverksamheten.

Genomlysningen har också visat att det finns fortsatta utvecklingsmöjligheter för att verksamheterna i högre utsträckning ska vara attraktiva för ungdomarna i stadsdelen och i högre grad uppnå nämndens och stadens målsättningar gällande fritidsverksamheten. Genomlysningen har därför utmynnat i flera perspektiv att ta i beaktande inför det kommande utvecklingsarbetet. Förslagen framåt handlar om att fortsätta arbetet med att utveckla attraktiva aktiviteter som upplevs som meningsfulla av besökarna, stärka arbetet med att nå en mer jämställd verksamhet och fler prioriterade målgrupper, stärka verksamhetsuppföljningen i relation till besökarnas delaktighet och inflytande, se över verksamheternas trygghetsskapande arbete, planera åtgärder för ökad tillgänglighet samt vidareutveckla samplaneringen av verksamheternas innehåll med övriga innerstadsdelar. Utvecklingsarbetet bör även planeras i relation till stadens kommande strategi för fritids- och ungdomsgårdar som ska arbetas fram inom samordningsuppdraget för verksamhetsområdet barn, kultur och fritid.

Förslag för ett attraktivt aktivitetsutbud

Genomlysningen har visat att fritidsverksamheternas aktiviteter är grunden för kvalitet och avgör vilka besökare som kommer. För att attrahera fler besökare, ur fler målgrupper, bör nämndens fritidsverksamheter utveckla ett mer attraktivt aktivitetsutbud, med aktiviteter som upplevs som meningsfulla av besökarna. En viktig del av detta är att erbjuda fler organiserade aktiviteter varje vecka, vilket även visat sig vara ett önskemål från ungdomarna.

Humlanhuset har redan de lokalmässiga utrymmen och den utrustning som behövs för att kunna skapa ett varierat verksamhetsinnehåll. Humlanhuset bör därför främst se över möjligheterna att utveckla organiserade aktiviteter som ryms inom det befintliga utbudet. Det kan t.ex. handla om satsningar som involverar dansgolvet, studion och skapanderummet. Här kan det även vara relevant att, utifrån styrdokumentet "Kultur i ögonhöjd", se över

möjligheterna att anordna fler organiserade aktiviteter med fokus på kulturella inslag. Ett sådant arbete görs förslagsvis tillsammans med förvaltningens kultursekreterare.

Det är också relevant att se över möjligheterna att, utifrån stadens idrottspolitiska program, anordna fler organiserade aktiviteter med fokus och på hälsa och fysisk aktivitet. Att Humlanhuset övertagit ungdomsparken ökar möjligheterna att anordna aktiviteter med fokus på hälsa utomhus. Förslag som framkommit genom enkäterna är t.ex. nybörjarkurser i skejting. För att utveckla fler aktiviteter med inriktning på hälsa och fysisk aktivitet, som både attraherar tjejer och killar är det viktigt att Humlanhuset överväger tjejers preferenser i planeringen.

För att aktivitetsutbudet ska kunna breddas krävs att fritidsledarna har kompetens att leda och instruera i olika aktiviteter. Personalens kompetens har även visat spela en avgörande roll för den kvalitet och likvärdighet som kan erbjudas i fritidsverksamheten. I relation till förslagen om att utveckla aktivitetsutbudet föreslås verksamheterna fortsatt undersöka vilka typer av kompetensutvecklingsinsatser som kan erbjudas fritidsledarna. Att personalen har kunskap om programplanering är en förutsättning för att de ska kunna anordna egna aktiviteter samt stötta ungdomarna att själva anordna aktiviteter, därför bör eventuella behov av utbildning i programplanering särskilt beaktas. Verksamheterna kan också överväga att köpa in specialistkompetens om det skulle krävas för att anordna någon särskild aktivitet, om det rymms inom budgetramen.

Ytterligare ett sätt att spetsa kompetensen kring att utveckla attraktiva aktiviteter, och som bör övervägas, är att utse ansvariga fritidsledare som utifrån sina respektive kompetensområden planerar aktiviteter med inriktning på särskilda mål- eller åldersgrupper. Att arbeta mer inriktat mot olika åldersgrupper är något som bör undersökas vidare av verksamheterna. Detta då enkätsvaren visat att besökare ur olika åldersgrupper inte alltid fungerar så väl tillsammans. Att arbeta mer åldersanpassat kan t.ex. handla om att matcha verksamhetens innehåll så att aktiviteter eller tider anpassas efter vad som intresserar olika åldersgrupper. För att kunna tillämpa ett mer åldersanpassat arbetssätt krävs dock kompetensutveckling av fritidsledarna, så att de kan använda olika pedagogiska verktyg i förhållande till olika åldersgrupper.

Ytterligare strategier som bör övervägas gällande att öka antalet besökare är att starta ett aktivt arbete i att rekrytera bland målgruppen och marknadsföra verksamheterna på ytor där hela ungdomsgruppen befinner sig. Nämndens fritidsverksamheter bör därför även fortsatt stärka arbetet kring hur annonsering, kommunikation och marknadsföring ska se ut. Det kan t.ex. handla om att återuppta klassrumsbesöken, affischera på fler ställen där ungdomar befinner sig eller utveckla mer kreativa programblad. Det kan också vara att planera aktiviteter med mer framförhållning. Att planera och marknadsföra veckans program med god framförhållning skulle kunna vara en möjlig väg för att locka fler tjejer till verksamheterna²³. Fritidsverksamheterna tenderar också att locka fler besökare under helger och lov. Det är därför viktigt att se över planeringen så att det finns extra attraktiva aktiviteter som marknadsförs på ett framgångsrikt sätt inför dessa.

²³ Enligt utredningen är tjejer mer benägna att delta i planerade aktiviteter där det framgår dag, tid, typ av aktivitet, eventuella förkunskaper och annan relevant information.

Stadens utredning lyfter också att andra metoder för att nå fler ungdomar är att arbeta mer digitalt, mobilt och plats-obundet, vilket innebär att fritidsledare är verksamma och bedriver verksamhet utanför själva fritidsgården samt på internet. Möjligheten till förändrade arbetsätt bör därför utredas vidare av verksamheterna.

Förslag för att nå en mer jämställd verksamhet

För att uppnå ökad jämställdhet bör verksamheterna stärka arbetet för att nå fler tjejer. Stadens utredning lyfter att aktiviteter som är traditionellt dominerade på fritidsgårdar inte är lika attraktivt för tjejer som för killar. Det är därför rimligt att anta att en bidragande orsak till att Humlanhuset främst lockar killar är att de erbjuder fler aktiviteter som tilltalar killar. Sedan Humlanhuset övertog ungdomsparken med tillhörande skateramp har besöksantalet ökat markant, och det är framför allt killar som syns i besöksstatistiken. För att bli en mer jämställd verksamhet behöver Humlanhuset därför utveckla arbetsätt för att i högre utsträckning nå tjejer. En utgångspunkt för ett sådant arbete bör vara att vidare undersöka tjejernas preferenser och utifrån det överväga om några särskilda satsningar ska planeras i verksamheten framöver. Ett sådant arbete skulle också kunna innebära att lokalernas utformning ses över så att alla utrymmen inte är upptagna av typiska aktiviteter med killdominans, som t.ex. pingis, biljard eller tv-spel.

Kompetensutveckling är också ett led i att säkerställa att personalen har den kunskap och medvetenhet som behövs för att bemöta ungdomarna på ett jämställt sätt. Vad gäller Hjorthagens ungdomsgård kan det i fråga om jämställdhetsarbete vara relevant med kompetensutveckling i förhållande till att de har en något yngre målgrupp, vilket kräver andra pedagogiska verktyg.

Förslag för att nå fler prioriterade målgrupper

I det kommande utvecklingsarbetet är det fortsatt av vikt att nå fler besökare ur stadens prioriterade målgrupper. Humlanhuset har sedan 2019 tillsammans med övriga innerstadsdelar tagit viktiga steg för att i ökad utsträckning nå två av dessa, genom de påbörjade satsningarna med HBTQIA+ hängnet Lili och funkishängnet Tre Liljor. Humlanhuset bör även fortsatt stärka det samarbetet för att nå ytterligare framgångar gentemot dessa målgrupper. Därutöver bör möjligheterna att samarbeta för att nå andra prioriterade målgrupper, t.ex. unga nyanlända, ses över.

Ytterligare ett led i att nå prioriterade målgrupper är att fortsätta med tillgänglighetsanpassningen av Humlanhusets lokaler som påbörjades under 2021. Lokalen i källarplan kan ses över för att ungdomar med fysisk funktionsnedsättning ska ha bättre möjlighet att delta i verksamheten som bedrivs där. Vad gäller Hjorthagens ungdomsgårds lokaler är dessa inte tillgänglighetsanpassade, varför en mer omfattande anpassning om möjligt bör övervägas.

Förslag för ökad delaktighet och inflytande

För att utveckla en mer attraktiv fritidsverksamhet behöver verksamhetens arbete med inflytande och delaktighet stärkas. På Humlanhuset planeras aktiviteterna främst av fritidsledarna, efter dialog med besökarna. Utvecklingen mot ett breddat aktivitetsutbud, som attraherar alla oavsett kön, bör istället ske genom förstärkt brukarfokus, där ungdomarna på

ett mer strukturerat sätt bjuds in att delta i planeringen av verksamhetens innehåll. En metod för nå ökad delaktighet i planeringen skulle kunna vara att på regelbunden basis arbeta med brukarundersökningar för att mäta ungdomarnas uppfattning om verksamhetens innehåll, i förhållande till målsättningen om ett varierat aktivitetsutbud som upplevs som meningsfullt, tryggt, jämställt och tillgängligt av besökarna. En annan metod skulle kunna vara att på ett strukturerat sätt införa utvärderingar i samband med särskilda event eller satsningar, för att få en mer direkt återkoppling från ungdomarna.

Förslag för stärkt verksamhetsuppföljning

Nämndens fritidsverksamheter bör även stärka arbetet med verksamhetsuppföljning. Det finns flera metoder som bör övervägas för att utveckla en starkare uppföljning. Förutom att stärka besökarnas inflytande och delaktighet är brukarundersökningar en viktig del av att mäta verksamheternas måluppfyllelse. Ett fortsatt arbete med brukarundersökningar är av vikt för att på ett tydligare sätt kunna svara upp mot målsättningen om en verksamhet med ett meningsfullt, tryggt, jämställt och tillgängligt innehåll.

Ett befintligt uppföljningsverktyg och som bör användas mer i verksamheternas planering är besöksstatistiken. Genom att mäta besöksstatistiken på ett systemiserat sätt kan verksamheten få gott om information för att kartlägga besöksgruppen och planera verksamheten därefter. En del av det kommande utvecklingsarbetet bör därför vara att ta fram ett tillförlitligt system som på ett strukturerat sätt beskriver besökarna. En bättre kunskap om besöksgruppens sammansättning vore t.ex. värdefullt för möjligheterna att planera öppettiderna och innehållet efter när flest personer besöker verksamheterna. Att veta när olika målgrupper befinner sig i verksamheterna vore t.ex. också användbart för att kunna tillämpa ett mer åldersanpassat arbetssätt.

Förslag för trygghetsskapande arbete

Genomlysningen visar att fritidsverksamheternas trygghetsskapande arbete är viktigt för att kunna erbjuda en verksamhet som upplevs som trygg och säker av besökarna. Därför är det fortsatt relevant för verksamheterna att se över och stärka det trygghetsskapande arbetet. Det trygghetsskapande arbetet handlar dels om ett strategiska arbete med handlingsplaner och trygghetsprogram men också om åtgärder som är direkt kopplade till verksamheterna, t.ex. personalens bemötande och miljömässiga förutsättningar.

Personalens professionalitet och kompetens är avgörande för att kunna hantera uppkomna situationer, och till stor del handlar fritidsverksamheternas trygghetsskapande arbete om frågor som rör trivsel och attityder. Sedan 2019 erbjuds Humlanhusets personal handledning, vilket av är ett gott exempel på en trygghetsskapande åtgärd. Att även fortsättningsvis erbjuda handledning och att satsa på kompetensutveckling kring bemötandefrågor är viktigt för att fortsatt hålla en hög nivå i det trygghetsskapande arbetet.

Av enkätsvaren framkommer, precis som i stadens utredning, att det också finns miljömässiga förbättringar som kan göras för att skapa ökad trygghet. Humlanhuset bör därför fortsätta sitt arbete med att se över lokaler och inventarier för att även fortsatt erbjuda en trygg och attraktiv verksamhet. Ett sådant arbete kan med fördel göras genom att prioritera bland utvecklingsförslaget från KTH Arkitektur där flera trygghetsskapande åtgärder formulerades. Vad gäller Hjorthagens ungdomsgård framgår det av enkätsvaren att den främsta faktorn som

bidrar till upplevelsen av otrygghet är att lokalerna är i behov renovering. För att öka upplevelsen av trygghet bör både lokalerna och närmiljön därför ses över. Ett sådant arbete behöver troligen också involvera fler funktioner inom förvaltningen.

Ett förslag som framkommit från besökarna är att personalen synliggörs mer, något som även lyfts som en trygghetsskapande faktor i stadens utredning. För att arbete ytterligare med trygghetsfrågor kan verksamheterna därför överväga sådant som kan öka personalens synlighet, t.ex. arbetskläder (har införts), namnskyltar eller att hänga upp fotografier av personalen.

Ytterligare en aspekt är att verksamheterna kontinuerligt säkerställer medarbetarnas kunskaper i arbetet om hot och våld samt att det finns verksamhetsnära rutiner kring detta.

Förslag för lokaler och ökat samutnyttjande

Inför kommande utvecklingsarbete kan det finnas fördelar med att se över möjligheterna att hitta former för samutnyttjande av lokalerna, vilket ursprungligen föreslogs i förvaltningens översyn 2019. Det kan exempelvis göras genom att inleda dialog med studieförbund, föreningar eller kulturskolan. Ett sådant arbete bör särskilt involvera Hjorthagens ungdomsgård vars lokaler har låg nyttjandegrad. En viktig aspekt är dock Hjorthagens ungdomsgårds brist på tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Även lokalens behov av övrig renovering och uppfräschning behöver ses över för att kunna attrahera ett större utnyttjande.

9. Avslutande reflektioner

Genomlysningen av nämndens fritidsverksamheter för unga har visat att Humlanhuset sedan förvaltningen översyn 2019 arbetat med att genomföra flertalet av de åtgärdsförslag som togs fram. Detta trots pandemin Covid-19 som i stor utsträckning påverkat verksamhetens arbete från våren 2020 till hösten 2021. Framför allt har verksamheten prioriterat att erbjuda fler aktiviteter, satsat på kompetensutveckling för personalen och stärkt arbetet med och marknadsföringen av riktade aktiviteter för att nå prioriterade målgrupper. Genomlysningen har också visat att det finns fortsatta utvecklingsmöjligheter för att nämndens fritidsverksamheter för unga i ännu högre utsträckning ska möta stadens intentioner gällande fritidsverksamheten, vara attraktiva för ungdomarna i stadsdelen och fortsatt erbjuda verksamhet med ett meningsfullt, tryggt, jämställt och tillgängligt innehåll. Vad gäller Hjorthagens ungdomsgård behöver särskilda anpassningar övervägas för att göra lokalen tillgänglig även för unga med funktionsnedsättning. Lokalens samlade behov av renovering och uppfräschning bör också ses över för att öka verksamhetens attraktivitet.

Sammanfattningsvis finns ett flertal förslag och erfarenheter att ta hänsyn till i det fortsatta utvecklingsarbetet för att öka verksamheternas förutsättningar att möta ungdomarnas behov. Förslagen som framkommit i och med genomlysningen handlar huvudsakligen om att fortsätta arbetet med att utveckla attraktiva aktiviteter som upplevs som meningsfulla av besökarna. En viktig del av detta är ett ökat brukarperspektiv, där verksamheterna behöver hitta former för att stärka arbetet med delaktighet och inflytande, så att ungdomarna i ökad utsträckning bjuds in att delta i planeringen av verksamheternas innehåll. I relation till detta bör arbetet med verksamhetsuppföljningen också stärkas. För att på ett tydligare sätt kunna

svara upp mot nämndens målsättning om att erbjuda verksamhet med ett meningsfullt, tryggt, jämställt och tillgängligt innehåll är ett fortsatt arbete med brukarundersökningar av betydelse. Verksamheterna bör även stärka arbetet med att nå fler prioriterade målgrupper för att i ökad utsträckning nå stadens mål om en jämställd och jämlik fritidsverksamhet. En viktig del av detta är att vidareutveckla samverkan med övriga innerstadsdelar. För att öka verksamheternas attraktivitet ytterligare bör verksamheternas trygghetsskapande arbete också ses över och åtgärder för ökad tillgänglighet planeras.

Det bör framhållas att långsiktighet är av vikt för att nå ett hållbart utvecklingsarbete som ger varaktiga resultat. För att det kommande utvecklingsarbetet ska ske effektivt, och att resurser läggs på rätt prioriteringar föreslås att fokus i första hand läggs på följande områden:

- Fortsätta arbetet med att utveckla attraktiva aktiviteter som upplevs som meningsfulla av besökarna. Detta bör göras utifrån ett stärkt brukarperspektiv där ungdomarnas inflytande och delaktighet står i fokus.
- Utveckla verksamhetsuppföljningen för att säkerställa måluppfyllelse. Detta är särskilt viktigt i förhållande till nämndens målsättning om att erbjuda en verksamhet med ett meningsfullt, tryggt, jämställt och tillgängligt innehåll.
- Stärka arbetet med att nå fler prioriterade målgrupper för att säkerställa en mer jämställd och jämlik verksamhet, förslagsvis i samverkan med övriga innerstadsdelar.